

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні

Збірник студентських наукових праць

Заснований в 2005 році

Випуск 21

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні

Збірник студентських наукових праць

Заснований в 2005 році

Випуск 21

Хмельницький – 2022 р.

УДК 373.2.091.4 (477)

ББК 74.100.5.215.1

А 43

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол №6 від 17 січня 2022 року)*

Рецензенти:

Атрощенко Тетяна Олександрівна, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету, доктор педагогічних наук, професор, м. Мукачево, Україна

Половіна Олена Анатоліївна, завідувач кафедри дошкільної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент, м. Київ, Україна

А 43 Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні : збірник студентських наукових праць / за заг. редакцією проф. Л.В. Зданевич, доц. Л.С. Пісоцької, Н.М. Миськова, Л. О. Онофрійчук. Хмельницький : ХГПА, 2022. 119 с. + CD.

У збірнику наукових праць представлено статті здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Тематика статей пов'язана з освітою, вихованням та розвитком дітей дошкільного віку: методика проведення інтегрованих занять з фізичної культури на екологічній стежині, інноваційні педагогічні методики формування сенсорно-пізнавальної компетенції, духовного виховання дітей дошкільного віку, програмове забезпечення проблеми формування у дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток, особливості формування та розвитку творчої діяльності дошкільників, мовленнєва діяльність дітей середнього дошкільного віку, освітній геокешинг як засіб формування екологічної компетентності у дітей дошкільного віку, екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами народної гри тощо; а також особливості взаємодії та розвитку дітей з особливими освітніми потребами: розвиток зв'язного мовлення дітей з розладами аутистичного спектру засобом «асоціативних карт», використання традиційних і нетрадиційних технологій корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дошкільників тощо.

Збірник наукових праць адресований широкому загалу освітян, науковцям, викладачам, студентам ЗВО, педагогам-практикам.

© Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2022
© Факультет дошкільної освіти та психології, 2022
© Кафедра дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, 2022

Вікторія Богович,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Бабюк Т.Й.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна

МЕТОДИКА ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЕКОЛОГІЧНІЙ СТЕЖИНІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти є складовою загальних інноваційних процесів та характерною рисою соціокультурного простору сучасної освіти. Тому на сьогодні існує потреба пошуку таких науково-педагогічних засад організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, які були б середовищем особистісного розвитку дитини та могли забезпечувати формування у дітей цілісної картини світу. Одним з ефективних шляхів розв'язання цього завдання є побудова освітнього процесу на інтеграційних засадах.

Аналіз сучасних досліджень свідчить, що зберігається стійкий науковий інтерес до проблеми інтеграції в освіті. В останні роки збільшилася кількість досліджень різних аспектів фізичного виховання дітей дошкільного віку, а саме: навчання дітей вправ та ігор спортивного характеру (Ю. Короп, О. Курок, Т. Осокіна, С. Цвек); диференційований підхід до навчання фізичних вправ

(Е. Давиденко); вплив фізичних вправ та рухливих ігор на виховання позитивних моральних і волевих якостей у дітей (Н. Кот, Е. Яницька); застосування ігрового методу в навчанні дітей фізичних вправ (Г. Беленька, О. Богініч). Конструктивними в контексті даної роботи є дослідження Е. Вільчковського та О. Курок, які розглядають основи системи фізичного виховання, завдання та зміст фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку, методика проведення основних форм освітньо-виховного процесу з фізичного виховання в закладі дошкільної освіти [1].

У зв'язку із збільшенням вимог до якості педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти зростає роль усіх його компонентів, у тому числі екологічної освіти та фізичного виховання. Екологічна освіта дошкільників забезпечує зростання у дітей екологічної свідомості і формування екологічної культури. Ефективність екологічної освіти залежить від навчання дітей у сфері природорозуміння, формування правильного ставлення до природних явищ та об'єктів, а найбільш сприятливий для цього час – це час відвідування закладу дошкільної освіти. У той самий час одним із важливих завдань дошкільної освіти є збереження і зміцнення здоров'я дітей, яке у першу чергу реалізується у процесі фізичного виховання. Грамотно побудована робота з фізичного виховання дозволяє підвищити рівень психофізіологічного стану, формує у дітей звичку до виконання фізичних вправ у повсякденному житті, сприяє формуванню ціннісного ставлення до власного здоров'я та життя. Усе вищезазначене дозволяє вирішувати завдання фізичного та екологічного виховання дітей дошкільного віку комплексно, у взаємозв'язку (табл. 1).

Таблиця 1 - Завдання інтегрованих занять з фізичної культури

Завдання фізичного виховання	Завдання екологічної освіти
Формування усвідомленого ставлення до фізичної активності на основі засвоєння знань з фізичної культури	Формування екологічно розвиненої свідомості на основі оволодіння доступними уявленнями і знаннями про природу
Підвищення рівня фізичної підготовленості на основі формування і удосконалення рухових умінь та навичок і розвитку рухових якостей і здібностей	Формування практичних умінь та навичок з природоохоронної діяльності на основі засвоєння норм та правил екологодоцільної взаємодії з навколишнім середовищем
Виховання потреби у фізичному удосконаленні на основі формування інтересів та мотивів до занять фізичними вправами	Виховання гуманного ставлення до природи на основі екологоорієнтованого власного досвіду та емоційних переживань

Інтегровані заняття з фізичної культури передбачають комплексне використання засобів фізичного виховання: гігієнічних, природньо-оздоровчих факторів та фізичних вправ (прикладних, гімнастичних, спортивних та рухливих ігор) [2; 5].

Фізичні вправи представлені прикладними, гімнастичними, спортивними вправами та рухливими іграми. Їх підбір зумовлений не тільки віком дітей, станом здоров'я, рівнем фізичної підготовленості дошкільників, порою року, погодними умовами, програмовими завданнями, але й взаємозв'язком зі змістом спостережень у природі, розповідей і бесід про природу. Застосовуються вправи, які імітують об'єкти і явища живої і неживої природи, діяльність людей у природі. Передбачається використання образних назв вправ, прийомів імітації та наслідування. Перевага надається динамічним вправам, а також

вправам циклічного характеру, які сприяють збільшенню функціональних можливостей дитячого організму, зміцненню здоров'я та підвищенню працездатності. Важливими є також вправи, направлені на розвиток швидкісних, швидкісно-силових та координаційних здібностей.

Інтегровані заняття з фізичної культури мають загальноприйнятну структуру. Поєднання фізичної активності із формуванням екологічних знань може бути різним. Так, спостереження за природними явищами, бесіди про природу можуть проводитися на початку заняття у поєднанні з ходьбою в помірному темпі по стежині здоров'я, а потім використовуються фізичні вправи в загальноприйнятій послідовності у відповідності з рекомендованими принципами розподілу фізичного навантаження. Фізичні вправи можуть передувати спостереженням і розповіді про природні об'єкти і явища, які проводяться наприкінці заняття під час повернення в приміщення дошкільного закладу. Тривалість заняття визначається віком дітей, погодними умовами і довжиною маршруту екологічної стежини і складає від 20 до 30 хвилин для дітей середнього дошкільного віку.

З метою формування у дітей знань про культуру поведінки у природі, оцінки власних вчинків і вчинків оточуючих рекомендується використовувати картки зі знаками, які нагадують про правила поведінки у природі. Під час розробки змісту карток і малюнків, які уміщені в картках, обов'язково повинні брати участь діти. Наприкінці заняття дітям варто дати завдання творчого чи пізнавального змісту, наприклад, намалювати об'єкти чи явища природи, за якими спостерігали під час прогулянки екологічною стежиною, виготовити поробки з

природного матеріалу, вивчити вірш про певну пору року, тощо.

Отже, інтегровані заняття з фізичної культури на екологічній стежині в закладі дошкільної освіти забезпечують рівень навантаження, який відповідає можливостям дітей дошкільного віку та чинить позитивний вплив на підвищення рівня фізичної підготовленості, також сприяє підвищенню рівня екологічної культури дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богініч О. Пріоритети у сфері фізичного розвитку дитини дошкільного віку. Оптимізація фізичного розвитку дитини у вітчизняній системі освіти. Запоріжжя: ЗОІППО, 2010. С. 124–148.

2. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.

3. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури: (теоретичний та методичний аспекти). Київ: Видавничий дім «Персонал», 2010. С. 91–101.

4. Рунова М. А. Двигательная активность ребенка в детском саду. Москва: Мозаика-Синтез, 2004. 256 с.

5. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку / О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, А. В. Лохвицька, А. А. Сварковська. Київ: Генеза, 2013. 127 с.

Божок Ольга,

вчитель-логопед вищої категорії

ХЗДО № 35 «Чебурашка»,

м. Хмельницький, Україна

СТЕРЕОТИПНЕ МОВЛЕННЯ ТА ЕХОЛАЛІЇ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Розвиток мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку є одним із важливих у формуванні особистості. І тому беззаперечним є недопущення мовленнєвих дефектів, порушень мовлення дошкільників для подальшого розвитку. Але, на жаль, часто зустрічаємо ці порушення і намагаємося їх виправити. З практики акцентуємо увагу на тому, що одним з найхарактерніших порушень мовленнєвого розвитку при аутизмі є наявність ехोलалії, стереотипного мовлення.

Наявність стереотипного мовлення та ехोलалії має свої негативні та позитивні моменти. Позитивні говорять про те, що таким чином дитина доводить, що здатна запам'ятовувати почуте, утримувати в пам'яті звуки, слова, фрази. Негативні вказують на те, що дитина не може творчо переробляти слова, які почула, змістовно будувати власні фрази.

Як доводить практика, за умови відсутності довготривалого спілкування, від якого дитина отримує задоволення, відсутності участі в емоційному обміні, слід спочатку працювати над базовими навичками (заспокійливе саморегулювання і ритмічні дії пробудження уваги і налагодження контакту, заохочення двостороннього спілкування і вирішення соціальних задач,

використовування символів, понять слів, розвиток логічного мислення і т.п.).

Паралельно слід розвивати навички логічного використання мовлення, розвивати саме мовлення та інші навчальні навички. Доречно створювати ігрові ситуації – перешкоди для підтримання зацікавленості дитини до взаємодії. Для дітей, які часто повторюють не всю фразу, а тільки останнє слово, слід використовувати альтернативні запитання. Ці питання містять в собі дві можливі відповіді. Альтернативне запитання допоможе дитині зрозуміти, що у слова є значення і від вибору слова залежить подальший розвиток подій. Вважаємо, що умовами альтернативного запитання є: дитині повинно бути від дорослого щось потрібно; у запитанні на перше місце ставиться саме те, що хоче дитина, а на друге – те, що їй точно не потрібне.

До прикладу, збираючись на прогулянку, радимо запитати у дитини :

– Ти хочеш гуляти чи спати?

Задаючи запитання слід інтонаційно виділяти слова «спати» і «гуляти».

Дитина з ехолалією повторить останнє слово – «спати». Одразу ж слід вести дитину до ліжечка, що, звісно, дитині не сподобається. Тоді знову запитати:

– Гуляти чи спати?

Таким чином, поступово будуть встановлюватися зв'язки між словом і наслідками його вибору.

Дітей з розладами аутистичного спектру часто заспокоюють ситуації, які повторюються, адже вони передбачені. Тут у нагоді стане наступний прийом. Він полягає у тому, що дорослий з дитиною створює стереотипну гру, під час якої працює з

ехолалією. Наприклад, під час катання з гірки, перед черговим спуском слід затримати малюка на верху і сказати:

– На старт, увага, поїхали !

Зробити паузу, щоб дитина повторила фразу або останнє слово. Після чого зїхала з гірки. Таку послідовність потрібно повторити декілька раз. Потім скоротити текст:

– На старт, увага ...

Вираз обличчя дорослого повинен показувати, що він з нетерпінням очікує відповідь дитини. Дитина промовляє слово «поїхали» і зїжджає з гірки. У наступний раз дорослий говорить лише:

– На старт...

І, врешті – решт, перед наступним спуском з гірки, дорослий мовчки затримує малюка. При цьому вираз обличчя дорослого показує, що він очікує від дитини потрібну фразу. Під час таких ігор обов'язково враховуються сенсорні вподобання дитини.

Для того, щоб потрібні фрази, слова стали більш привабливими для дитини, потрібно повторювати їх багато раз, без змін, у різних ситуаціях. Поєднуючи слова з діями, дитині буде легше зрозуміти значення слів. Потрібно дивувати дитину, використовуючи незвичні інтонації, вираз обличчя.

Для того, щоб дитина зрозуміла, що у слів є значення, що за допомогою слів можна досягти своїх цілей, потрібно: говорити повільніше; скорочувати кількість слів у власних фразах, звернених до дитини, будуючи коротку, граматично правильну фразу; використовувати вказівні жести; використовувати більше коментарів, менше запитань та інструкцій.

Працюючи з дитиною з розладами аутистичного спектру, потрібно вибирати тему, яка цікава дитині, обов'язково робити

великі паузи у власному мовленні. Адже обробка слухової інформації у такої дитини займає значно більше часу, ніж у дорослого. Над граматично правильним оформленням фраз дітей слід працювати вже тоді, коли змістовне мовлення стане для дитини звичним.

Багато дітей засвоюють правила граматики природнім шляхом. Чим більше дитина взаємодіє з оточуючими, розмовляє, обмінюється жестами, тим більш невимушено вона навчиться підбирати займенники, узгоджувати дієслова з іменниками і т.п.

Дорослим потрібно буде докладати зусиль, щоб дитина правильно будувала фрази, їм доведеться створювати конкретні ситуації, в яких малюк буде штучно ставитися перед емоційним вибором і правильно вибирати граматичні конструкції. Наприклад, дуже часто діти плутають займенники «я» і «ти». Дитина говорить замість: «Мама, я йду на вулицю?» - «Мама, ти йду на вулицю?». Тут можна пограти у гру «Хто перший?».

Дорослий робить вигляд, що не розуміє наміру малюка піти на вулицю. Відповідає дитині: «Гаразд, я йду», і виходить з кімнати. Звичайно дитина протестує. Дорослий повинен стати за спиною у дитини і підказувати: «Я йду на вулицю!» «Я» (доречно використовувати і відповідний вказівний жест). Після того, як дитина повторить фразу, слід відповісти : «Добре йдемо!»

Для поповнення словникового запасу потрібно розширювати емоційний досвід дитини. Можна ходити в походи, відвідувати зоопарк, торговий центр, гуляти в парку, по пляжу і т. д. У цих місцях обов'язково стежити за тим, що цікавить дитину. Можна ставити міні спектаклі, пов'язувати гру з улюбленим видом діяльності дитини. Дитина повинна відкривати для себе нові смаки, аромати, відчувати нові тактильні відчуття, бачити, чути

щось нове. Це все має відбуватися регулярно.

Важливо також забезпечити насичення слуховою інформацією дітей під час різних занять. З цією метою можна використовувати сучасні методики, яким дамо коротку характеристику.

Нейроакустичні методики. Основна причина ехोलалії у тому, що мозок дитини не вміє ефективно переробляти слухову інформацію. Часто у дітей відбувається величезний прорив у комунікативному використанні мовлення саме після апаратних тренінгів, які покращують слухове сприймання.

Зокрема, аудіо-психо-фонологічний тренінг по методу А. Томатіса; inTime; TLP; верботональний метод П. Губеріни. Але апаратні тренування тільки готують підґрунтя для оволодіння самостійним мовленням. Свою мовну систему дитина будує сама, під час взаємодії з дорослими.

Музична терапія. Музикування є самим природнім способом насичення слуховою сенсорною інформацією. Тому доречно залучати дитину до гри на музичних інструментах та співу. Часто буває так: дитина не любить слухати гучні звуки і навіть закриває вуха, коли їх чує. Але при цьому сама із задоволенням б'є по барабану. Саме в це час і виникає можливість для діалогу: спочатку музикального, потім словесного.

АРТ-терапія. Під час цих занять потрібно використовувати матеріали, які видають звуки:

До прикладу : – піна для бриття – з шипінням випускаємо її з балончика;

– целофан, який хрустить – мнемо;

– «бульбашковий» поліетилен для упаковки – лопаємо бульбашки;

- газети – мнемо, рвемо;
- вода – переливаємо з однієї склянки в іншу;
- пісок – з шумом просіюємо через металеве сито.

Система Монтессорі. Тут використовуються матеріали, які напряду спрямовані на те, щоб дитина навчилася диференціювати звуки. Це шумові циліндри – шість маленьких дерев'яних ємностей, які під час встряхування видають шуми через те, що всередині знаходяться різні крупи. Циліндри розділені на два набори – з червоними та синіми кришечками. Дитині потрібно взяти циліндр з одного набору, потрясти, послухати і підібрати пару з другого.

Подобається дітям також пересипати крупу ложкою з однієї мисочки в іншу. Мисочки повинні бути скляними і стояти на металевій таці, ложечка теж металева. Навіть звичайне миття рук може стимулювати слухову систему – вода з шумом витікає з крана і розбивається на поверхні металевої мийки.

Вестибулярна стимуляція допомагає дітям краще переробляти слухову інформацію. Тому можна використовувати різні пристрої для рухів, які супроводжуються вестибулярною стимуляцією. Влучно використовувати стратегію «Раз, два, три» або «На старт, увага, руш», саме тоді, коли дитина знаходиться на гойдалці, з'їжджає з гірки і т.п.

Вестибулярні відчуття допомагають встановленню контактів з дитиною. В ситуаціях коли дитині необхідно стримувати свої ехолалії (н - д в транспорті), її слід навчити використовувати предмети, які заспокоюють: фіджети (маленькі іграшки з кнопками або елементами, які обертаються); силіконові предмети, які можна жувати; кістковий еспандер; іграшки – м'ялки. Ці предмети допоможуть заспокоїтись і збільшать здатність до

самоконтролю.

Таким чином, дорослий має підбирати методи і прийоми, які дошкільнику цікаві і принесуть користь для розвитку мовлення.

Борисевич Ольга,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, Науковий керівник: **Миськова Н.М.**, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Інтенсивне впровадження ідей розвивального навчання в сучасних дошкільних закладах актуалізує необхідність дослідження різних детермінант розвитку пізнавальних процесів дошкільнят. Дошкільний заклад має створити умови для повноцінного оволодіння дітьми загально пізнавальними вміннями й навичками, самовираження в різних видах діяльності, що сприятиме їх психічному розвитку. Відповідно до положень Базового компонента педагога мають сформувати у вихованців уміння міркувати, орієнтуватися в усьому, що їх оточує, належно оцінювати життєві ситуації, приймати самостійні рішення,

аргументувати свої міркування, помічати і розкривати причинно-наслідкові зв'язки в довкіллі.

Логічний розвиток дітей дошкільного віку довгий час залишався поза увагою педагогів та методистів. Дослідженнями останніх років (Г. Білошиста, Л. Гайдаржийська, Л. Зайцева, Т. Коваленко, Г. Леушина, А. Столяр, К. Щербакова) доведено можливість і механізми формування у дошкільників логіко-математичних уявлень, їх необхідність для подальшого навчання, виховання і розвитку на освітніх рівнях. Формування в дітей дошкільного віку математичних уявлень забезпечується діями лічби як елементами розумової діяльності, комбінаторики, моделювання, порівнянням множин (А. Маркушевич, Н. Ігнатенко, М. Поддьяков тощо). Уведення дітей у світ математичних уявлень потребує від вихователів усвідомленого використання законів логіки (К. Крутій, Л. Плетеницька, В. Старченко, С. Татарінова), математичної термінології та символіки (М. Копитов, Г. Леушина, А. Столяр), уміння будувати умовисновки щодо ймовірності виникнення певних явищ.

Проблема використання інноваційних педагогічних методик та технологій в роботі з дітьми дошкільного віку знаходиться в колі наукових інтересів Г. Беленької, Н. Гончар, І. Дичківської, Л. Машкіної, Л. Онофрійчук, Л. Пісоцької, М. Савченко, О. Семенова та інших.

Одним із основних завдань педагога має стати навчання дітей міркувати, грамотно обґрунтовувати свою думку, самостійно приймати рішення, не боятися задач з багатьма варіантами розв'язання. Цій меті сприяють впровадження у навчання розвивальних курсів, методик, які побудовані на основі інноваційних технологій: розвивальні ігри В. Воскобовича, сім'ї

Нікітіних, М. Зайцева, розвивальний курс «Логіки світу» І. Стеценко [4], палички Кюінезера тощо.

Посібники М. Зайцева засновані на природній потребі будь-якої дитини в ігровій діяльності, на природовідповідності всіх матеріалів, на системності подачі матеріалу, на внесенні в роботу елементів дослідницької діяльності. Працюючи з матеріалом, діти постійно знаходяться у пошуку, задіюючи такі органи чуття, як зір, слух, дотик. У всіх навчальних іграх є одна особливість: вони є універсальні (підходять для будь-якого віку; з ними справляються діти з швидким перебігом психічних процесів та повільні; слабкі та сильні в певній галузі).

Розвиваючі ігри В. Воскобовича (інженера-фізика за освітою) – це інтеграція психологічних та педагогічних технологій, які здійснюють стимуляцію пізнавальної сфери та вироблення певних навичок та вмінь. Основні принципи закладені в основу них: інтерес, пізнання, творчість. Цікаві ігри конструктивними елементами; широким віковим діапазоном учасників ігор; багатофункціональністю; ігри несуть в собі засоби навчання читанню, розвитку математичних навичок, конструювання; гармонічним розвитком емоційно-образного та логічного мислення, творчих здібностей; вони емоційні та універсальні.

За методикою Нікітіних вони повинні включати в себе спільну діяльність дитини і батьків, дитини та педагога. Розвивальні ігри мають великий потенціал, тому що їх можна підлаштувати під себе, під свій рівень розвитку, під свої інтереси. Кожна така дитяча гра надає можливість подумати над тим, що до неї додати, як її поліпшити; така варіативність завдань заздалегідь продумана, адже вона спрямовує дитину до творчої роботи. В основному ці ігри мають форму головоломок,

направлених на розпізнавання і добудови образів, інакше кажучи, на розвиток логічного і творчого мислення. Кожна гра по методиці Нікітіних є набором завдань, вирішення яких дитина шукає за допомогою кубиків (кубики Нікітіна), квадратів з картону, деталей з конструктора. Завдання, які ставляться перед дитиною, мають різну форму: у вигляді інструкції, креслення, моделі. Таким чином дитина знайомиться з різними способами передачі інформації [2].

Палички Кюізінера – це палички для рахунку, які ще називаються «числа в кольорі», кольоровими паличками, кольоровими числами, кольоровими лінійками. Кольорові палички є багатофункціональним математичним посібником, яке дозволяє «через руки» дитини формувати поняття числової послідовності, склад числа, відношення «більше-менше», «право-ліво», «між», «довше», «вище». Даний посібник розвиває дитячу творчість, фантазію та уяву, пізнавальну активність, мілку моторику руки, наочно-дійове мислення, логічне мислення, увагу, просторову орієнтацію, сприйняття, комбінаторні та конструктивні здібності [3].

Одним з ефективних дидактичних матеріалів, який формує в комплексі всі важливі для розумового розвитку мислительні вміння, є матеріал «Логічні блоки З. Дьенеша». Комплект логічних блоків дає можливість вести дітей в їх розвитку від операцій з однією ознакою предметів до оперування з двома, трьома та чотирма ознаками. В процесі різних дій з блоками діти спочатку засвоюють уміння виявляти та абстрагувати в предметах одну ознаку (колір, форму, розмір, товщину), зрівнювати, класифікувати, узагальнювати предмети по кожній з цих ознак. Пізніше вони оволодівають вміннями аналізувати, зрівнювати, класифікувати та узагальнювати предмети зразу за двома

ознаками (колір та форма; форма та розмір; розмір та товщина), пізніше – за трьома (колір, форма та розмір; форма, розмір, товщина) та за чотирма ознаками (колір, форма, розмір, товщина). При цьому в одній вправі легко можна змінювати ступіть складності завдання з урахуванням можливостей дітей [5].

Отже, одним з основних завдань дошкільної освіти на сучасному етапі є розробка освітніх технологій, спрямованих на розвиток у дитини найбільш продуктивних видів та форм мислення. Дитину необхідно навчити міркувати, грамотно обґрунтовувати свою думку, самостійно приймати рішення, не боятися задач з багатьма варіантами розв'язання. Реалізація даної мети може бути вирішена за допомогою інноваційних технологій та методик щодо формування сенсорно-пізнавальної компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Никитин Б.П. Ступеньки творчества, или развивающие игры. Москва: Просвещение, 1989. 278 с.
3. Новикова В.П. Развивающие игры и занятия с палочками Кюизенера. Москва: Просвещение, 2000. 163 с.
4. Стеценко І.Б. Логіки світу: Розвиток логічного мислення дітей 5-го року життя. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2004. 112 с.
5. Фидлер М. Математика уже в детском саду. Москва: Просвещение, 1981. 159 с.

Вознюк Анна,

асистент кафедри дошкільної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

Шлендер Віта,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна наука зорієнтована на формування духовного потенціалу підростаючого покоління. У контексті сучасних освітніх тенденцій йдеться не лише про пристосування дитини до життя, а й про процес духовного розвитку особистості. Науковці по-різному підходять до визначення поняття духовного виховання дитини, однак визнають, що воно є провідним у загальному розвитку особистості.

Духовність розглядають подекуди як всебічний розвиток особистості, формування високоморальної, естетичної розвиненої особистості, що вміє творити за законами добра, як якість особистості та один із чинників свідомості людини.

Духовність розглядається психологами як інтегрована якість особистості, що поєднує всі її риси – інтелектуальні, моральні, вольові, фізичні, естетичні.

У педагогіці під поняттям «духовність» розглядається натхненно-чуттєва сторона життя людини і людства, особливий спосіб мислення та життєдіяльності людей заснований на гуманних цінностях.

Проблема формування основ духовності у дітей старшого дошкільного віку представлена у низці досліджень науковців (І. Бех, А. Богуш, Н. Бондаренко, В. Зеньківський, Т. Поніманська, С. Русова, Н. Химич та ін.).

Засновниця українського національного дитячого садка С. Русова в своїх дослідженнях провідне місце відводила проблемі формування людини духовної, головними цінностями якої є любов до батьків, природи, життя, прояву милосердя добра та совісті.

У процесі дослідження Н. Бондаренко встановлено, що у вирішенні основних завдань дошкільного виховання основний аспект сьогодні робиться на вихованні гуманної, вільної, відповідальної особистості, якій притаманні духовні ідеали Істини, Добра, Краси й Любові. Одним з завдань виховання дітей старшого дошкільного віку є формування у них таких духовних цінностей як допитливість, інтерес до пізнання невідомого, прагнення до самостійності, справедливості, відповідальності, милосердя, взаємодопомоги, людяності [1].

Дослідник Н. Химич стверджує, що духовність – це той внутрішній фундамент людини, який відрізняє її як індивідуальність, виражаючи творчу спрямованість особистості, її інтереси, потреби, прагнення, переконання. Реалізація духовного потенціалу особи – це завжди служіння високому на засадах істини, добра, краси, де істина – це свідомість, зерно духовності; краса – протидія потворному, емоційно-ціннісна форма вираження власних переживань, свого ставлення до світу; добро –

стержень духовності, її моральна опора [2].

О. Сухомлинський пов'язує духовність із сферою культури. За її твердженням, духовність – це складний психічний феномен самоусвідомлення особистості, внутрішнє сприймання, привласнення нею сфери культури, вростання в неї та розуміння як власного надбання

Духовна культура (за П. Щербанем) – це система інтелектуального, морального, емоційно-чуттєвого, художньо-естетичного розвитку особистості. Вона складається з таких основних компонентів:

- 1) інтелектуальна культура (знання, мислення);
- 2) моральна культура (честь, гідність, культура почуттів, статеві культура);
- 3) культура спілкування (комунікативні здібності, духовні запити, культура мовлення);
- 4) національна культура й національна самосвідомість;
- 5) художньо-естетична культура;
- 6) християнська морально-етична культура, релігійні заповіді та традиції;
- 7) родинно-побутова культура;
- 8) політична, правова, екологічна культура особистості [2].

На думку О. Каплуновської формування духовної культури проходить у духовно-моральному вихованні та є процесом розкриття когнітивно-інтелектуального, креативного чуттєво-емоційного, вольового потенціалів здійснення якісних змін у ціннісних орієнтаціях суб'єкта шляхом самопізнання, світопізнання та ствердження в його життєдіяльності загальнолюдських етичних та естетичних цінностей, результатом якого є досягнення гармонії психічної сфери, подолання

відчуження людини від природи, соціуму, самої себе через усвідомлення їхньої єдності.

Духовна культура пов'язана з емоційно-вольовими властивостями, станами і процесами, з тими цінностями й ідеалами, на основі яких розв'язуються проблеми, що пов'язані з вічними питаннями людського буття. Пріоритетом у духовній культурі виступає не отримання різноманітних знань, а їхня якість, значення і мета; духовна культура завжди пов'язана з гуманістичними ідеями, центром яких було ставлення до себе і до інших людей; вона є вищою формою соціального віддзеркалення дійсності, яка несе в собі позитивний зміст [3].

О. Барабаш досліджувала духовну культуру дітей старшого дошкільного віку через орієнтацію на загальнолюдські цінності на ґрунті ознайомлення їх з традиціями звичаями, обрядами рідного народу [4].

В. Дашко стверджує що, структурною основою духовної культури особистості є її ідеали. Завдяки їм формуються ціннісні орієнтири особистості та усі інші елементи її духовності. На основі ідеалів формуються духовні цінності. В них фіксуються засоби, шляхи досягнення ідеалів. Ідеали та цінності в духовній культурі тісно пов'язані з її духовними потребами та інтересами.

Зроблено декілька спроб класифікації духовних потреб та інтересів. Одна з них належить досліднику А. Шульженко, який розрізняє 3 групи духовних інтересів: інтелектуальні, розважальні, синтетичні. До першої він зараховує інтерес до освіти й самоосвіти, суспільної діяльності, творчості в галузі мистецтва й техніки. До другої групи, на його думку, належать інтерес до спорту, танців та ін. розваг. А третя група об'єднує заняття художньою самодіяльністю, колекціонування, екскурсії, прогулянки [4].

О. Кононко уточнює, що духовне життя – та частина життєдіяльності людини, яка пов'язана з її свідомістю, мисленням і спрямована на вивіщення свого «Я». По суті, духовність є роботою розуму та волі з власного самовдосконалення [5].

Отже, проблема духовного виховання молодого покоління є надзвичайно актуальною і водночас складною. У зв'язку з цим особливо важливого значення набуває вивчення праць тих педагогів, які зробили вагомий внесок у розвиток проблеми духовного виховання дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Н. Б. Особливості формування духовних цінностей у старших дошкільників засобами регіональної культурно-історичної спадщини. *Дошкільна освіта*. 2010. №1(27).С.75-82.

2. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика. Навчальний посібник / за заг. ред. С. О. Нікітчиної. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 368 с.

3. Каплуновська О. М. Вчуся жити. Духовно-моральне виховання дошкільнят. Старший дошкільний вік – Харків. Вид-во «Ранок», 2014. 144 с.

4. Дашко В. Структура і зміст культури особистості. *Рідна школа*. 2003. №5. С. 5-7.

5. Кононко О. Духовність, душевність, моральність... *Дошкільне виховання*. 2004. №4. С. 4-5.

Гемська Юлія,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна
вихователь Шепетівського ЗДО № 9
«Барвінок» у Хмельницькій області,

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ ЗАСОБОМ «АСОЦІАТИВНИХ КАРТ»

Мовленнєвий розвиток дітей ми здійснюємо під час різних режимних моментів. З метою стимулювання їх до мовленнєвої діяльності, навчання спілкуванню з однолітками і дорослими, використовуємо зацікавлення ігровою обстановкою, дидактичні ігри з лялькою, мовленнєві дидактичні ігри, методи моделювання, інтерактивні методи, створюємо мотиваційні та проблемні ситуації. Під час занять з мовленнєвого розвитку збагачуємо словник дітей словами-назвами сенсорних властивостей предметів, під час обстеження предметів використовуємо елементи полілогу.

Систематично проводиться освітня діяльність щодо розвитку мовлення усіх здобувачів дошкільної освіти, та безпосередньо здійснюється педагогічний супровід і корекційно-розвивальна робота з дітьми з ООП. Але, на нашу думку, слід значну увагу приділити розвитку зв'язного мовлення дітей з ООП. Це спонукало нас до розробки системи роботи щодо розвитку зв'язного мовлення дітей з особливими освітніми потребами засобом

асоціативних карт (за Н. Гавриш), розробки та адаптації асоціативних карт для роботи з дітьми з порушенням аутистичного спектру, підготовки та проведення семінар-практикум по ознайомленню педагогічного колективу із системою роботи та особливостями адаптації розроблених асоціативних карт для роботи з дітьми з порушенням аутистичного спектру.

Метод «Асоціативних карт» (за Н. Гавриш) можна використовувати під час освітнього процесу не тільки з дітьми з нормотиповим розвитком, а й з дітьми з особливими освітніми потребами. Розглянемо дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектру. Ми адаптували розроблену нами асоціативну карту саме для цієї категорії дітей. Мовлення аутистів є однією із сфер, що потребують спеціального корекційно-розвивального впливу. У дітей з розладами аутистичного спектру зазвичай спостерігається незвичність системи сигналів для комунікації, придумування власної мови, вокалізація (повторення певних беззмістовних звуків); ехолалії (повторення зверненого мовлення). Тому слід застосовувати різноманітні методи з розвитку мовлення цієї категорії дітей. Під час адаптації карти ми опиралися на сильні якості дітей з розладами аутистичного спектру, а саме:

- високий рівень інтелекту, здатність успішно самонавчатися;
- високорозвинена механічна пам'ять;
- здатність обробляти та довго утримувати в пам'яті величезні обсяги інформації;
- уміння орієнтуватися за візуальними стимулами: малюнками, картинками, піктограмами, графіками тощо;

- здатність зацікавитися чимось незвичним;
- увага до деталей;
- любов до порядку й завершеності;
- здатність зрозуміти чітко визначені правила й алгоритми, постійно їх дотримуватися.

Таким чином адаптація асоціативних карт забезпечить можливість залучення дітей з ООП до такого виду діяльності, який передбачає взаємодію дошкільників, організовувати спільні заняття (формату «діти з ООП – діти, які мають нормотиповий розвиток»). Це дає можливість усім дітям приймати участь у підборі картинок для створення асоціативної карти, обговорення асоціацій з певними картинками та складання зв'язної розповіді на задану тему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова І. В. «Освіта Запоріжжя». URL : <http://nadiya.zp.ua/media/1/10198/docs/158.pdf>
2. Четверікова Н. В. Інклюзивне навчання в ЗДО. Київ: ТОВ «Видавнича група «Шкільний світ», 2018. С 106.
3. Ярощук В. І. «Сучасні підходи до розвитку мовлення дошкільників за допомогою інноваційних технологій». URL : <https://vseosvita.ua/library/sucasni-pidhodi-do-rozvitku-movlenna-doskilnikiv-za-dopomogou-innovacijnih-tehnologij-431399.html>

Герасимчук Марина,

музичний керівник ХЗДО 35 «Чебурашка»,

м. Хмельницький, Україна

Гурницька Людмила,

музичний керівник ХЗДО № 35 «Чебурашка»

м. Хмельницький, Україна

Пропонуємо до уваги практичних працівників і майбутніх вихователів дітей дошкільного віку сценарій з використанням сучасних прийомів і засобів для емоційного підсилення свята.

ТУР-АГЕНЦІЯ «ЗДІЙСНЕННЯ МРІЙ МОЄЇ МАТУСІ»

Сценарій свята для дітей старшого дошкільного віку

Вихід-танок «Танати»

1 хлопчик: У цей весняний День жіночий ми щиро привітати хочемо

Усіх жінок, які весь час з любов'ю дбають про всіх нас!

2 хлопчик: Жінок вітати – це природно, але подумати треба нам:

Що подаруємо сьогодні на свято чарівним жінкам? *(На середину виходять 3 хлопчика і дівчинка)*

3 хлопчик: Всі знають, що жінок ще змалку, привчають їжу готувати тож, пропоную мультиварку сьогодні їм подарувати!

4 хлопчик: Без мультиварки можна жити – в каструлі будуть борщ варити, а от без пральної машини – не обійтися господині!

5 хлопчик:

Брудна білизна може зачекати, найважче – це в квартирі прибирати.

Почистити підлогу, знає кожен хороший пилосос їм допоможе!

1 дівчинка:

Ці подарунки й справді незамінні – Вони полегшать будні господині,

Але ж на свято подарунки інші потрібно дарувати кожній жінці!

Я знаю точно, що жінки у залі отримали б ще більше насолоди,

Якби на свято їм подарували щось, для підтримання краси та вроди!

3 хлопчик:

Я згоден, для жінок важливо, щоб їхня зовнішність була красива,

4 хлопчик: Але, щоб бездоганний вигляд мати – потрібно більше їм подорожувати!

3 хлопчик: То може, краще жіночкам на свято тур на Мальдіви подарувати?

5 хлопчик: Ідея – супер! (во) Молодець! Ти-геній! (по плечу)

Пісня «Гарний день»

*Гарний день настає і сьогодні свято,
Будемо всіх жінок з святом цим вітати.*

Приспів:

*Хай же гріє оте, – ніжне і яскраве,
– Сонечко весняне, сонце – золоте,
Сонечко весняне, сонце – золоте.*

Хай на серці завжди буде тільки радість,

*І ніколи до вас не приходять старість.
Всіх матусь і бабусь, щиро привітаємо,
Ви поплескайте нам, а ми заспіваємо.*

*Вихователі виносять стіл та 2 стільця, на столі реклама
«Туристична агенція «Мрії моєї матусі»*

Тур-агент: Доброго дня, чим можу допомогти?

2 дівчинка:

Добрий день, шановна пані, ми обираємо подорож мамі!

Хочемо з весняним святом привітати та цікаву подорож їй подарувати!

Тур-агент:

Саме сьогодні і саме в цей час! Акційні тури чекають на вас!

Японія, Англія, Голландія, Мальдіви, Єгипет –

Ти для матусі обери найкращий пакет!

3 дівчинка:

А я хотіла б для матусі найкращу подорож обрати,

Що ви нам можете запропонувати?

Помічник: Саме сьогодні і саме в цей час!

Тур-агент: Ми пропонуємо найкращу подорож для вас!

Помічник *(бере в руки глобус та каже):* Дивіться, сьогодні діє акційна програма – на всі країни знижка для вашої мамі!

4 дівчинка: А давайте пограємо і у матусь запитаємо!

На екрані телевізора з'являються матусі, на столі лежать конверти з назвами країн. Мами обирають конверт та називають країну.

Ведуча:

У подорож вирушаємо сьогодні разом з мамами. Перша країна Японія.

Звучить музика, виходять дівчата з Японії.

Танок дівчат з віялами

5 дівчинка: Країна-Японія традиціями багата, у нас теж відзначають жіноче свято!

Ми дорослих поважаємо, пісню про бабусю заспіваємо.

Пісня «Бабуся і інтернет»

Каша булькає в каструлі,
Чайник зараз засвистить,
Та бабусенька не чує,
У комп'ютері сидить,
То по Скайпу розмовляє,
То у Вайбері висить,
Все у нас бабуся знає,
З нею дружить цілий світ.

Приспів:

*Адже за вікном 21 вік,
І не хоче відставати від усіх!
Ось у нас, які, бабусі молоді –
І ми у цей святковий час,
вітаємо Вас!*

Торт зашкодить для фігури,
І пельмені, голубці,
Та всміхається бабуся
Завжди з мишкою руці.
Хай забуде про каструлі,
Хай від нас не відстає,
Від сьогодні у бабусі
Нова мультиварка є!

1 дитина:

У святковий день жіночий тільки-но розплющу очі до бабусі

побіжу.

Привітаю і скажу, що люблю її без тямі бо піклується за нами!

І готує, з нами грає, перед сном казки читає!

2 дитина: Дорогу мою бабусю з жіночим днем вітаю,
Теплих усмішок весняних, й довгих літ прожить бажаю.

Спасибі вам і за роботу, за руки ваші і турботу,

За те, що дома повсякчас ви так піклуєтесь про нас.

3 дитина: Ой, бабусенько рідненька, чарівна і дорогенька,
Твої руки золоті у постійному труді!

Пам'ятайте повсякчас: день святковий нині в вас,

Ви бабусь своїх вітайте і завжди допомагайте!

4 дитина:

Люба бабусенько, сонечко ясне, нехай твоя доля буде прекрасна.

Хай дні пролітають, біжать, як літа, а ти будь бабусю, завжди молода.

Усі діти шлють бабусі сердечко

Ведуча: А наша подорож триває і гостинно Єгипет нас зустрічає.

Танець «Фараонів» - (хлопчики)

6 хлопчик: А тепер ми вам розкажемо, як ми щиро любимо вас.

І які ж хороші, милі, гарні мамочки у нас!

7 хлопчик:

Матусям нашим любимо ми радість подаруємо,

Обіймемо, приголубимо, у щічки поцілуємо!

8 хлопчик:

Щиро вітаємо тисячу раз, щастя бажаємо в святковий цей

час!

Сили вогненної, праці натхненної, радісних літ.

Серцем гарячим прийміть наш палкий ...

Всі хлопці: Сердечний привіт!

Ведуча: Наша подорож триває, Америка нам двері відкриває.

Англійська пісня

Ведуча: Сьогодні ми вітаємо усіх жінок, які працюють в дитячому садку.

5 дитина: Прикрашений музичний зал, і сонце весело сяє,
З міжнародним жіночим днем вас, вихователі, усіх вітаємо!

6 дитина: І сьогодні в день весняний, вихователям своїм
Не шкодуємо поздоровлень і посмішки даруємо їм!

7 дитина:

З жіночим днем вас вітаємо і всією групою бажаємо:
Море щастя і удачі, тільки так, а не інакше.

8 дитина:

Обіцяємо слухняними бути, не кричати і не пустувати.

Тільки просимо дуже вас: Спати нас не укладати!

«Жартівливий танець» (хлопчики)

Ведуча: А наша подорож триває і на Мальдіви вирушаємо.

9 дитина: Ти подивись, яка краса: танцює рибка золота!

Червона, зелена, і – жовта смугаста, яскраве – сонце життя
тут прекрасне!

«Танок рибок» (дівчатка)

Ведуча: А наша подорож триває і інша країна нас зустрічає.

А куди це ми потрапили? Тут одні поля із квітів?

10 дитина:

Це Голландія чудова, квітами усіх вітає,

І супер-танець весняний свій розпочинає!

«Танець квітів» (дівчатка)

Ведуча:

Та скільки б ми не подорожували, наш завжди чекає наша рідна Батьківщина. Наш рідний край.

11 дитина: Через гори і долини, через океан полинем,
Чорне море і Карпати, ось і Хмельницький – наш, малята!

Дитсадочок, рідний дім. Природа чарівна,
Це наша Батьківщина – рідна земля!

12 дитина:

Бринять струмочки вже у полі, весну, країно, зустрічай,
Нехай дзвенять пісні навколо і звеселяють рідний край.

Мікс «Веснянка»

(дівчатка – співають «Веснянку», а хлопчики – грають на музичних інструментах)

Весняночку співаємо і весну закликаємо:

«Прийди до нас скоріше, прийди до нас, Весна!

Тебе ми так чекаємо, в віконце виглядаємо.

Прийди до нас, Веснянко, - красуне чарівна!

Приспів:

Ля-ля-ля...

13 дитина: Ось, послухай мамо, як дзвенять струмочки!

Це ж весна-красуня вже прийшла в садочок.

З весною прийшло до нас радісне свято. Чекали його всі – дорослі й малі,

Це мамине свято, бабусине свято, жінок і дівчаток – всієї землі!

14 дитина:

Мама-найрідніша людина у світі, знають про це і дорослі і

діти.

Мама лихе не пуска на поріг, мама-для всіх від біди оберіг.

15 дитина:

Спасибі, мамо, за усе на світ! І за життя, і радощі мої.

За те, що сонце так яскраво світить, і так співають гарно солов'ї.

16 дитина:

Спасибі мамо, мамочко рідненька, за ласку, щедрість, щирість, доброту.

Здорова будь, і будь щаслива, ненько, спасибі, мамо, за любов святу.

17 дитина: Всього найкращого що є, рідненькі вам бажаємо.

Сьогодні ми усіх матусь зі святом привітаємо.

18 дитина: Мамо люба, мамо рідна, ти красива, як весна-царівна.

Я найкращі квіти приготую, і тобі сьогодні подарую.

19 дитина: В дарунок зберемо в букет, любов у ньому сяє.

І кожна квітка для матусь, хай щастям розквітає.

20 дитина:

Всього найкращого що є, рідненькі, вам бажаємо.

Сьогодні ми бабусь і мам, зі святом привітаємо.

Пісня «Мамочка»

Я не граюсь, мультики не дивлюсь.

Цілий день сиджу, думу думаю.

Що таке зробити, і що сказати?

Щоб свою матусеньку здивувати!

Приспів:

Мамочка, мамочка – з святом весняним!

Зраночку, з раночку – наче королева ти.

І хай не щодня, я кажу слова оці.

Знай я люблю тебе більше від усіх, усіх!

Намалюю мамі малюночки.

А на них і сукні, і сумочки.

Ще й браслетик виріжу золотий.

Вибирай усе, що захочеш ти!

Я погано їм твої супчики.

Вранці не завжди чищу зубчики.

Можу без причини насупитись.

Та й від завтра буду я слухатись!

Ведуча:

В день такий приносять діти матерям любов свою.

І летять до них на крилах, кажуть, знов і знов: «Я тебе люблю!»

(діти беруть подарунки для мам)

Усі діти: Наймиліші, найрідніші, дуже любимо ми вас.

А тепер прийміть на згадку, подаруночки від нас!

Гончарук Віталіна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Зданевич Л.В.,**

доктор педагогічних наук, професор,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

ПРОГРАМОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ НАВИЧОК, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Швидкоплинність та зміни сучасної освіти пов'язані з нагальною потребою перенацілити підростаюче покоління на такий спосіб життя, який склав би основу довготривалого ощадливого розвитку людства. Саме на таких засадах будується концепція сталого розвитку. Це передбачає розвиток суспільства, в якому потреби нинішнього покоління задовольняються без нанесення шкоди можливостям майбутніх поколінь для задоволення їхніх власних потреб. У зв'язку із цим, ідея сталого розвитку поступово почала впроваджуватися в освітній процес із метою виховання покоління, здатного створювати нове стале суспільство, спрямоване на збереження і примноження ресурсів; покоління, зорієнтованого на створення, а не на руйнування [1].

Дослідниця Н. Миськова стверджує, що «навички, орієнтовані на сталий розвиток – це автоматизовані дії, спрямовані на задоволення власних життєвих потреб, виконання яких відбувається на основі ціннісного ставлення до природи, людей,

середовища». З цього можемо зробити висновок: «Сталий розвиток – це стабільний, збалансований розвиток економічної та соціальної сфер при раціональному використанні екологічних ресурсів для забезпечення здорового та якісного життя нинішніх та майбутніх поколінь».

Автори програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» Н. Гавриш, О. Пометун, наголошують на необхідності впроваджувати в роботу сучасні підходи до організації навчального процесу, переплітаючи економічні, соціальні й екологічні аспекти життя людини [2].

Авторський колектив програми «Впевнений старт» також підхопив цю тенденцію та включив в основу програми засади сталого розвитку. Тому під час реалізації завдань «Впевненого старту» ми можемо інтерпретувати види діяльності програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» в основний освітній процес, через використання таких форм роботи: організація ігрових вправ, читання художніх творів, виготовлення поробок, проведення дослідів, перегляд відеороликів, перегляд мультфільмів, спільна робота з батьками.

Структура тематичного дня у програмі «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» ідентична структурі програми «Впевнений старт», а це ранкові заходи, інтегроване заняття, відпрацювання опанованих дій у другій половині дня. Програма «Впевнений старт» розкриває завдання, які ставить сталий розвиток («формувати мотивацію: до сталого розвитку (економити та раціонально використовувати природні ресурси)», «доглядати та піклуватися за домашніми улюбленцями (кіт, цуценя, рибки тощо)», «берегти природне багатство рідної країни»; «піклуватися про стан природного довкілля»), а це говорить, що

програму можна і потрібно використовувати у роботі з дошкільниками та залучати їх до активного опанування нової тенденції, особливо враховуючи стан нашої країни та планети Земля, для збереження власного життя і життя майбутніх поколінь.

Майбутнє нашої країни та майбутнє планети на якій ми живемо напряму залежить тільки від людства! Псувати чи удосконалювати його – вибір кожного! Проте кожна дія, а особливо бездіяльність може створити катастрофу глобальних масштабів, а виправлення їх вартує дорогого. Тому саме вихователі повинні закладати зерно усвідомленості.

Таким чином, узагальнюючи вище зазначене, можемо підсумувати, що завданнями розвитку освіти для сталого розвитку є переорієнтація наявних навчальних програм в напрямку соціальних, економічних, екологічних знань і перспектив, формування досвіду і цінностей, необхідних для сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Семерня М. О. Майстер - клас для вихователів ЗДО «Інтеграція в освітньому процесі програми «Впевнений старт» та парціальної програми "Дошкільнятам освіта для сталого розвитку». URL : <https://vseosvita.ua/library/majster-klas-dla-vihovateliv-zdo-integracia-v-osvitnomu-procesi-programi-vpevnenij-start-ta-parcialnoi-programi-doskilnatam-osvita-dla-stalogo-rozvitk-524413.html>
2. Гавриш Н., Пометун О. Парціальна програма дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. 2019. 23 с.

Жук Анастасія,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня освіти зі спеціальності Дошкільна освіта.

Науковий керівник – **Пукас І.А.**, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Створення умов для розвитку творчої діяльності дошкільника, формування його як творчої особистості є пріоритетним завданням сучасного закладу дошкільної освіти. Це є одним із чинників реформаційних процесів в освіті, що стосуються переорієнтації інформаційно-репродуктивної формули на особистісно орієнтовану, яка має високий потенціал розвитку творчої діяльності, формування адекватних особистісних якостей дитини, у перспективі – школяра початкової школи.

Мета особистісно-орієнтованої гуманної освіти – не сформуванати й навіть не виховати, а знайти, підтримати, розвинути здібності дитини, закласти в ній механізм самореалізації особистості [3, с. 41-42]. Означена проблема є актуальною як для науковців, так і вихователів-практиків, які працюють над упровадженням основ компетентнісної, особистісно орієнтованої освіти, удосконаленням форм, методів, технологій організації навчально-виховної діяльності дітей у системі

дошкільної освіти, приведення їх у відповідність до сучасних вимог. Теоретичні проблеми формування творчої особистості є предметом досліджень І. Бега, І. Зязюна, В. Моляко, Г. Полякової, В. Рибалки, С. Сисоєвої та ін. Аналізуючи та систематизуючи підходи різних авторів до трактування творчої діяльності дошкільника, основ реалізації його творчого потенціалу, слід зазначити, що всі вони єдині у ставленні до творчої діяльності як основи самореалізації дитини, актуалізації їх особистісного потенціалу.

Творчі здібності дошкільника – це свого роду синтез властивостей особистості, що визначають її здатність до виконання творчих завдань відповідного рівня.

Водночас, системне, поетапне формування здатності дошкільників до творчої роботи є одним з найскладніших видів діяльності вихователя, що вимагає високого власного потенціалу розвитку, достатнього рівня професійної компетентності, а також володіння методами, технологіями організації діяльності дітей цієї вікової категорії. Як показують результати досліджень, найбільш значущими є проблеми не сформованості певної системи поетапного нарощування творчого потенціалу навчально-виховної діяльності дошкільників, недостатній рівень збалансованості репродуктивних і творчих форм та методів організації діяльності, недостатність володіння вихователями інноваційними, особистісно орієнтованими технологіями творчого розвитку дитини. Зокрема, йдеться про технології формування продуктивної атмосфери для творчої діяльності дітей; технології проектування діяльності, моделювання особистісно орієнтованого змісту, адекватного можливостям кожної дитини; технології створення умов психологічної підготовки дошкільників до творчої діяльності.

Організацію творчої діяльності дошкільників трактуємо як цілеспрямований послідовний процес їх залучення до активного пізнання довкілля на засадах діалогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості, спрямованого на підвищення рівня самоорганізації діяльності, створення умов, що сприяють розвитку особистості дитини, реалізації її творчого потенціалу. Оптимальною у цьому контексті є освітня ситуація, що формується через активне, системне використання особистісно орієнтованих навчальних технологій, які реалізуються через взаємодію досвідів вихователя та вихованця.

Визначені наступні умови організації творчої діяльності дошкільників на основі особистісно орієнтованого підходу:

1. Забезпечити зрозумілість, особистісну значущість цілей творчої навчальної діяльності дитини;
2. Програмувати форми взаємодії та співпраці вихователя та дитини в процесі виконання творчих завдань;
3. Використовувати проблемні ситуації у контексті виконання творчих завдань;
4. Активно використовувати технології особистісно орієнтованого навчання та виховання, інтерактивні форми та методи роботи;
5. Піклуватися про створення на заняттях атмосфери психологічної захищеності дитини, свободи, емоційного комфорту, довіри до дорослого;
6. Стимулювати активність, ініціативність дитини, потребу експериментувати, генерувати ідеї, сміливо висловлювати власні позиції, дискутувати з іншими.

Важливо постійно аналізувати результати творчої діяльності дошкільників, визначати рівень ефективності навчально-

виховного процесу з позиції сприятливості умов для творчої діяльності дітей, ефективності їх творчого саморозвитку, а також реалізації особистісного потенціалу кожного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення: 12.02.2022).

2. Колобич О.П. Підготовка майбутніх вихователів до виявлення та розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%83-.pdf>. (Дата звернення: 12.02.2022).

3. Кремінь В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації. Київ: Грамота, 2003. 216 с.

Забіяка Крістіна,

здобувачка першого (бакалаврського)
рівня освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Науковий керівник: **Онофрійчук Л. О.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Однією з найважливіших складових формування особистості дитини є її мовленнєвий розвиток. Сучасний педагогічний підхід у закладі дошкільної освіти спрямований на збалансований розвиток дитини, сприяння розвитку елементарних життєвих навичок, а також фізичного, соціально-морального, емоційно-ціннісного, пізнавального та художнього естетичного потенціалу дитини. У цій цілісній системі освіти розвиток мовленнєвої діяльності дитини повинен відігравати головну роль. Адже формування інтелекту у дітей, їхніх комунікативних навичок, їх мислення, формування основних рис особистості, вміння самостійно та відповідально визначати своє становище в суспільстві залежить значною мірою від рівня мовленнєвої діяльності.

Аналіз освітніх досліджень та публікацій. Питання мовленнєвого розвитку дітей середнього віку було розглянуто у працях Н. Гавриш «Мовлення дитини», А. Богуш, Н. Гавриш «Дошкільна лінгводидактика». Серед досліджень, присвячених

мовленнєвому розвитку дітей середнього віку інтерес становлять праці таких дослідників: О. Білан, А. Богуш, Н. Гавриш, А. Леонт'єв та ін.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про освіту»: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству...» [2].

Згідно із новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) від 12.01.2021 р. розвиток мовлення є одним із провідних напрямків результатів навчання та формування компетентностей дітей дошкільного віку. У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено мовленнєву компетентність як «здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів» [3].

Питання формування мовленнєвої діяльності як необхідної умови гарного розуміння основ науки має велике виховне значення, оскільки функція спілкування є однією з найважливіших функцій мовлення. З раннього віку дитина, спілкуючись із дорослими та однолітками, використовує мовлення як засіб спілкування. Тому не випадково активізація мовленнєвої діяльності зараз є предметом набагато більшої уваги в науковій та навчальній літературі та в практиці дошкільної освіти.

Мовлення – це не лише спосіб висловлення думки, а й спосіб її формування. Спосіб формування та формулювання думки за допомогою мови у кожної людини в процесі спілкування індивідуальний [5].

Четвертий і п'ятий роки – це періоди надзвичайної мовленнєвої активності. Діти цього віку занадто балакучі і допитливі, що вияв-ляється в нескінченних запитаннях дітей до дорослих. Вік дітей від 3 до 5 років традиційно називають «чомусиками». У мовленні дітей четвертого і п'ятого років життя ще багато граматичних помилок у відмінюванні іменників, прикметників, у вживанні роду і числа іменників, у дієслівних формах, у чергуванні приголосних звуків тощо.

Наприкінці четвертого року життя ситуативне мовлення поступово замінюється контекстовим (поза наочною ситуацією), хоча ситуативне й залишається, проте дитина використовує його адекватно наочній ситуації. У цей період життя в мовленні дитини з'являються складносурядні й складнопідрядні речення, а також питальні, які дуже широко функціонують. До 4,5 року завершується формування граматичної правильності мовлення. У другій половині четвертого року життя у дітей спостерігається активне суфіксальне словотворення, що відбувається в ігровій формі.

У житті дитини настає унікальний період - словотворення. У словнику налічується близько 1800-2000 слів, переважають іменники (до 50 %) і дієслова (до 30 %). Ще багато слів-універсалів (гарний – може означати красивий, добрий, чарівний, чемний тощо). Переважають вказівні займенники ось, тут, цей. Допускаються неточності у вживанні абстрактних, узагальнювальних, збірних, часових та просторових понять.

Вершина словотворення припадає на п'ятий рік життя, після чого воно поступово згасає. Вихователі повинні реально оцінювати вияви «дитячої мовленнєвої геніальності» і пам'ятати, що всі дитячі неологізми є наслідком недосконалого мовлення дитини, нестійкого засвоєння граматичних форм рідної мови. На п'ятому році життя діти вживають усі типи речень, хоча ще трапляються помилки: неправильний порядок слів, невдале вживання сполучників тощо.

Якісним новоутворенням психічного розвитку дітей є також засвоєння звукової сторони рідної мови, усвідомлення звукового складу рідної мови, що дає можливість організовано навчати дітей звукового аналізу слів. На п'ятому році життя розвивається монологічне мовлення, мовлення-повідомлення. Дитина відтепер будує висловлювання різного типу: мовлення-розповідь (сюжетні розповіді на наочній і словесній основі, творчі розповіді, переказ художніх творів), мовлення-описи.

Діти п'яти років оволодівають правильною вимовою всіх звуків рідної мови, в тому числі шиплячими і звуком р (хоча ще спостерігається деяка нестійкість у вимові цих звуків); тип мовленнєвого дихання – змішаний. Диференціюють близькі фонemi, добре розвинений фонематичний слух. Темп мовлення нормалізується, силу голосу регулюють відповідно до ситуації. Із тексту виділяють слова з потрібним звуком, у слові виокремлюють перший і останній звуки, інтонаційно промовляють звук у слові, добирають слова з потрібним звуком; диференціюють поняття «звук», «слово». Словник дитини налічує 2200-2500 слів.

Діти п'яти років характеризуються надзвичайною мовленнєвою активністю, балакучістю, допитливістю, яка

виражається у нескінченних запитаннях: «Чому?» (за хвилину до 15-25 запитань).

Організація освітнього процесу для дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти регулюється безпосередньо Законом України «Про освіту» та Законом «Про дошкільну освіту». Для кращого розуміння щодо мовлення у дітей середнього дошкільного віку є освітня програма.

На нашу думку, для дітей середнього віку доцільно буде використовувати програму розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля», запропоновану О. Біланом. В освітній лінії «Мовлення дитини» визначає освітні завдання, які спрямовані на розвиток звукової культури мовлення, словникової роботи, граматичної правильності, зв'язного мовлення, показники компетентності дитини середнього віку у мовленнєвому етикеті та підготовки руки дитини до письма.

Як зазначає Н. Гавриш, ефективними методами роботи із розвитку мовленнєвої діяльності дітей залишаються спостереження, екскурсії, дидактичні ігри, бесіда за змістом картини, читання літературних творів та їх аналіз, мовленнєві завдання та вправи на основі дидактичної наочності та інші.

Серед засобів формування мовленнєвої компетентності дослідниця називає дидактичну наочність, плакати і сюжетні картини, інтелектуальну карту, коректурні таблиці та літературні твори. Наприклад, коректурні таблиці являють собою інформаційно-ігрове поле з різною кількістю клітинок (від 9 до 25), заповнених предметними картинками (цифрами або буквами чи цифрами і буквами, символами або знаками). Картинки можуть бути тематично дібрані чи змішані за змістом. Кожна клітинка має у верхньому куті номер, а під зображенням - записане слово, що

його пояснює. Це дає змогу використовувати коректурні таблиці не лише для реалізації численних пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих завдань (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєво-творчих), а й для формування в дошкільників пізнавальних умінь у різних сферах пізнання, закріплення навичок орієнтування в просторі (перед, за, між, вище, нижче тощо), розвитку уваги та спостережливості.

Отже, проаналізувавши мовлення дитини середнього дошкільного віку можна зробити висновок, що цей період є періодом надзвичайної мовленнєвої активності, для мовлення дітей характерним є словотворення, діти цього віку допитливі та балакучі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про дошкільну освіту. (зі змінами від 01.01.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
2. Закон України Про освіту. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Базовий компонент дошкільної освіти (Нова редакція). 2021. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
4. Гавриш Н. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3-8.
5. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник. К. :

Вища шк., 2007.

6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». ТОВ «Мадрівець». 2017.

Зайцева Таїсія,

вчитель-логопед Хмельницького

ЗДО № 35 «Чебурашка»,

м. Хмельницький, Україна

Науковий керівник: **Пісоцька Л.С.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ І НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КОРЕКЦІЇ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО НЕДОРозВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Базовий компонент дошкільної освіти України акцентує увагу на важливості мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку, яка проявляється у вмінні продукувати свої думки, емоції, враження тощо. Останнім часом спостерігається збільшення кількості дітей, що мають особливі освітні потреби, котрі пов'язані з мовленнєвими порушеннями. Серед дітей дошкільного віку особливу групу становлять діти з мовленнєвими порушеннями у вигляді фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення (ФФНМ). У разі ненадання своєчасної кваліфікованої допомоги розлади мовлення призводять до психологічного дискомфорту, мовленнєвого негативізму, проблем під час шкільного навчання в умовах Нової української школи, труднощів адаптації в суспільстві.

Логопедична практика доводить, що запорукою успішного подолання порушень розвитку мовленнєвої системи дошкільників є своєчасне виявлення мовленнєвої патології, її кваліфікація та чітка системна організації корекційно-розвиткової роботи.

Науково-методологічні дослідження Г. Каше, С. Коноваленко, І. Кравцової, Ю. Рібцун, Л. Стахової, Т. Філічевої, Г. Чіркїної присвячені методам діагностики та корекції фонетико-фонематичних відхилень у дошкільників з ФФНМ є основою у роботі вчителя-логопеда у ЗДО.

Як зазначають Д. Богоявленський, Д. Ельконін, А. Лурія, розуміння дошкільником фонетичних особливостей звуків у слові впливає на мовленнєвий розвиток, засвоєння граматичної будови слова, словника, артикуляції та дикції.

У публікації спробуємо розкрити значення застосування традиційних і нетрадиційних технологій у процесі корекції та формування фонетико-фонематичної компетентності дошкільників з мовленнєвими порушеннями.

Для успішної корекції фонетико-фонематичної компетентності у дошкільників використовуються різноманітні традиційні та нетрадиційні технології, такі як артикуляційна гімнастика, логопедична дидактична гра, логопедична лялька, казкотерапія, логоанімація, скоромовки, радіомовлення, спеціалізовані логопедичні комп'ютерні програми. Розглянемо деякі з них детальніше.

Цікавим та актуальним засобом корекції ФФНМ є використання логопедичної ляльки як інструмента логопедичних занять. Логопедична лялька полегшує процес комунікації дитини з дорослим, використовується як ігровий момент в індивідуальних та

групових заняттях з включенням вправ для закріплення вимови звуків, артикуляційної гімнастики, відгадуванням загадок тощо.

Мета ігор – занять з логопедичною лялькою – більш прискорена підготовка артикуляційного апарату до постановки звуків та їх автоматизації.

Інноваційним прийомом корекційної роботи є упровадження логоанімації в розвивально-корекційний процес. Це дає можливість ефективно поєднувати традиційні та сучасні засоби корекції. Діти активно виконують вправи з головними персонажами логофільмів, що спрямовані на розвиток мовленнєвого дихання, дрібної моторики тощо. Приймаючи участь у цікавих пригодах, діти виконують різноманітні, творчі завдання, стають їх активними учасниками.

Поширенню і пропагуванню інформації сприяє радіомовлення. Дитяча радіопередача – цікавий елемент у корекційній роботі з дошкільниками.

Проведення підготовчих вправ із застосуванням ігрових методів таких, як ігрові ситуації, сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, інсценування на основі фрагментів передач, голосів ведучих дитячих радіопрограм сприяють розвитку у дошкільників пізнавальних інтересів, соціалізації дитини, набуття досвіду спілкування з людьми.

Використання спеціалізованих логопедичних комп'ютерних програм – одна із самих нових та сучасних технологій у навчально-виховному процесі, зокрема корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дошкільників. Такі логопедичні комп'ютерні програми, комплекси, тренажери та ігри як «Лонгітюд», «ЛогоСвіт», «Звуковий калейдоскоп», «Починаю говорити», «Живий звук» та ін. дають змогу активізувати

накопичення загальних знань, формуванню пізнавальних інтересів, розширенню активного і пасивного словника.

Програмно-апаратне забезпечення допомагає корекції ФФНМ, пропонує для організації діяльності багатоманітний, різноплановий навчальний матеріал, надає можливість використання яскравих ілюстрацій тощо.

Сучасне програмно-апаратне забезпечення спирається на сучасні методики запобігання мовленнєвим порушенням і їх подолання у дітей, відкриває можливості для ранньої їх діагностики та корекції первинних порушень мовлення до початку навчання у школі.

Аналіз літератури, логопедична практика свідчать про те, що раннє виявлення фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дошкільників є необхідною умовою для успішної корекції недоліків в дошкільному віці та запобігання порушенням письмової компетенції в майбутньому.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання традиційних методів у комплексі з нетрадиційними технологіями – це шлях до ефективного, всебічного розвитку дитини та вдосконалення всього педагогічного процесу в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с.
URL:
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Нетьосов С. І. Використання програмно-апаратного забезпечення в процесі корекції вад слуху та мовлення у дітей(Електронний ресурс). *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. №4. С. 72-82. URL: [http:// journal/iitta/qov/ua](http://journal/iitta/qov/ua)

3. Рібцун Ю. В. Особливості фонематичної складової мовлення дітей середнього дошкільного віку із ФФНМ. *Науковий часопис НПУ ім.М.П.Драгоманова*. К.,2011. №18. С. 208-212.

4. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Харків: Основа,2013. 239с.

5. Филичева Т. Б. Основы логопеди. М. : Просвещение, 1989. 223с.

Іванчук Сабіна Айдинівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри дошкільної освіти ДВНЗ

«Донбаський державний педагогічний університет»,

м. Слов'янськ, Україна

Зозуля Катерина,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 012 Дошкільна освіта,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,

м. Слов'янськ, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ КАЗКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні вся біосфера охоплена людською активністю. В

ситуації, що склалася, коли взаємодія людини і природи перетворилася в одну з актуальних і тривожних проблем, важливим завданням суспільства є формування екологічної компетентності підрастаючого покоління.

Екологічні проблеми загрожують глобальною катастрофою, яку нам, людям, буде важко запобігти. Кожна дитина і дорослий повинен розуміти, що не можна так байдуже ставитися до екології, тому що самі вони можуть постраждати, якщо продовжувати знищувати наш великий будинок. Саме тому постає необхідність формування екологічної компетентності з дошкільного дитинства.

Екологічна компетентність – це сукупність екологічних знань людини, її особистого ставлення до довкілля та уявлення про місце людини у площині «людина-довкілля», готовності до дій, які дозволяють зберегти довкілля, чи готовності до утримання від дій, які заподіюють шкоду довкіллю, до підтримки чи не підтримки екологічної політики, екозаходів тощо.

У Державному стандарті дошкільної освіти зазначено, що природничо-екологічна компетентність – це здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності. [2]

Екологічну компетентність вимірюють рівнем, який може мінятися протягом життя людини. Цінності, у яких зростає перебуває людина, впливають на формування певного типу екологічної свідомості. Залежно від концепції світогляду, еко-свідомість може бути антропоцентричного (людина і її потреби є на першому місці і вправі брати все необхідне від довкілля),

природоцентричного (природа є вища по ієрархії і важливіша людини та її потреб), екоцентричного типу (збалансоване та гармонійне співвідношення між потребами, розвитком людини та довкіллям). [1]

Успіх формування екологічної компетентності залежить від того, як забезпечують педагоги керівництво цим процесом. Важливе значення для формування екологічної компетентності має передусім сама компетентність вихователя та вміння передати цю інформацію дітям.

Більшість дослідників при вирішенні проблеми виховання екологічного виховання дітей дошкільного віку виділили такий засіб, як екологічна казка, і аналізували його з точки зору екологічного виховання. Цей підхід включає погляд на екологічну казку як на засіб навчання, виховання, розвитку дитини, привернення уваги до вивченого матеріалу, активізації знань і творчих здібностей.

Екологічні казки належать до такого типу казок як пізнавальні чи дидактичні, оскільки містять базові екологічні знання та поняття, дають змогу дітям зрозуміти різні аспекти взаємодії людини і природи, про поведінку і звички тварин. Казки в доступній формі пояснюють суть екологічних проблем, причини їх появи, допомагають розширювати екологічний світогляд, осмислити навколишній світ та зміни взаємовідносин людей із середовищем проживання. Допомагають відкрити здатність душі людини, тонко відчувати навколишній світ. Вони націлені на формування у людини дбайливого ставлення до природи.

Екологічна казка має величезний виховний фактор, вона робить навколишню дійсність багатшою, багатограннішою.

У старшому дошкільному віці у дітей переважають уявлення

про казкові іграшки про тварин та інші природні об'єкти. Екологічні казки дитини дошкільного віку не віддаляють від світу казки і не зменшують її благотворного впливу на особистість дитини, а порівнюють її образи з реальними предметами, предметами природи, допомагають дітям отримати реалістичні уявлення про навколишній світ.

Ми пропонуємо для використання в роботі з дітьми авторські казки-мініатюри, які гарно сприймаються дітьми і є пізнавальними. Казки можна використовувати для обговорення, переказу, розвитку мислення, мовлення, уяви.

На галявині грай – про природу дбай!

Якось Лисичка та Їжачок вирішили сходити у подорож їхнім чарівним лісом. Взявши їжу, яку їм наготувала мама, вони вирушили в дорогу. Погода стояла чудова, світило яскраве весняне сонечко та співали пташки.

Лисичка та Їжачок побачили гарну галявину і вирішили на ній пограти та відпочити. День пройшов дуже швидко, тому що звірята дуже цікаво проводили час за іграми. Тільки надвечір малюки згадали про їжу, яку принесли з собою. Звірята смачно наїлися, але залишили багато сміття та навіть не подумали прибрати за собою, веселі та задоволені побігли додому.

Минув деякий час. Лисичка та Їжачок підросли. Якось вони згадали про свою галявину, на якій так весело проводили час.

Довго вони шукали цю галявину, а коли її знайшли, то насилу впізнали, бо на ній було дуже багато сміття і через це рослини почали хворіти. Друзям стало дуже соромно, бо вони згадали про те, як теж залишили тут перше сміття. Звірята вирішили прибрати сміття, щоб повернутися на гарну галявину знову.

Звірята домовилися завжди пам'ятати про природу, тому що

вони зрозуміли, що ліс – це їх дім, про який вони повинні піклуватися та дбати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Куць Н. «Екологічна свідомість українців & довкілля». URL : <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/ekosvidomist.pdf>

2. БКДО: новий стандарт дошкільної освіти. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Сафранов Т. Вища екологічна освіта України: становлення і сучасний стан. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>

Іванчук Сабіна Айдинівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дошкільної освіти

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,

м. Слов'янськ, Україна

Літвінова Дарина,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 012 Дошкільна освіта,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ, Україна

ОСВІТНІЙ ГЕОКЕШИНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Світ людини завжди був нерозривно пов'язаний із природою, яка задовольняла його матеріальні і духовні потреби. Але, на даний час, суспільство зіштовхнулося з найжахливішими проблемами, які були викликані через освітнє незнання та надмірне споживання корисних ресурсів, тим самим виснажуючи нашу планету. Тому дослідники вже озвучили глобальні екологічні проблеми сучасності, такі як: потепління, забруднення світового океану, повітря, ґрунту тощо.

Це змушує замислитися над тим, як ми і наші нащадки вирішуватимуть поставлені завдання, щоб досягти не позитивних, а хоча б оптимальних для всіх результатів.

Підвищення екологічної грамотності, формування навичок дбайливого використання природних ресурсів та ставлення до

довкілля, інакше кажучи виховання екологічної компетентності у дітей – є однією з переважних цілей дошкільного навчального закладу.

Дошкільний вік – це значний у житті людини період, протягом якого йде напружений психічний, фізичний та розумовий розвиток, дитина пізнає навколишній світ, важливість природи для всіх живих організмів, що дозволяє формувати екологічну грамотність.

У зв'язку із цим, можна зазначити, що до Закону України про освіту, Державного Стандарту дошкільної освіти та до освітніх програм навчання і виховання дітей дошкільного віку були включені аспекти, що стосуються екологічної культури та збереження природного оточення.

У Законі України про охорону навколишнього природного середовища зазначається «...зберігати природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища...» [1].

Також, у Державному стандарті дошкільної освіти виділяється інваріативний складник – освітній напрям «Дитина в природному довкіллі», в якому виділяють поняття природно-економічної компетентності, емоційно-ціннісне ставлення, спрямованість знань про природу нашої планети та Всесвіту, про бережливе ставлення до природного середовища.

Завдяки вище сказаному, становлення екологічної компетентності відбувається поступово, протягом багатьох років життя. Як раз початок цього процесу припадає на період дитинства, коли в дітях засновуються основи світопочуття і фізичної взаємодії з предметно-природним середовищем.

Проблема виховання екологічної компетентності в дошкільному навчальному закладі, яка оснований на потребі олюднені взаємодії природи та суспільства, вимагає педагогів звернутися до невід'ємно нових інформаційних технологій.

Як ми вже знаємо, світ не стоїть на місці: сучасні технології починають переважати, відбуваються зміни в соціумі. Тому, останнім часом, через це від системи освіти та науки вимагають нових педагогічних технологій, прийомів та методів, які неодмінно повинні формувати особистісний розвиток дітей.

Сучасні технології дозволяють проводити навчання дітей у вигляді гри, роблять навчання цікавим, творчим і значущим для учасників.

З цієї причини ми поринемо в Інтернет – в найпопулярнішу інформаційно-комунікаційну мережу. І ось, у цьому інноваційному світі з кількох незвичайних захоплень зароджується нова пригодницька, в якій використовують не лише можливості «Всесвітньої павутини», а й GPS. Це освітній геокешинг – одна з передових не тільки розважальних, але й педагогічних технологій, що дозволяє зробити процес освіти цікавим, творчим, оригінальним та допомагає дитині самостійно пізнавати навколишній світ. Суть технології – організація ігрової діяльності дітей, що наповнює її розвивально-пізнавальним матеріалом. [2]

Цю гру можна порівнювати з «дитячими секретиками у землі», які існують ще з середини 20 століття або «грою-квестом».

Початок самої гри геокешинг було покладено у 2000 роках Дейвом Алмером, в штаті Орегон. Він запропонував своїм друзям нову гру під назвою «Схованки», основна суть якої полягала в тому, що людина ховає абияку річ у будь-якому місці, опубліковує координати «скарбу» в інтернеті, а інші повинні знайти його за

вказаним місцем.

На сьогодні існує платформа – Geocaching.com, а також безліч інших схожих сайтів для різних країн, на яких є можливість вказати або переглянути координати схованок не лише у своєму краї, а й у всьому світі.

Завдання, що вирішуються при реалізації гри геокешинг:

- Розвиток активної життєвої позиції.
- Формування комунікативних умінь дітей, культури спілкування у життєвих ситуаціях.
- Формування дослідницьких умінь вихованців.
- Стимулювання спортивної діяльності команд.
- Розвиток таких якостей як цілеспрямованість, концентрація уваги, логічне мислення.
- Закріплення в дітей віком вміння орієнтуватися біля по карті – схемою, визначати напрям маршруту.
- Розвиток у дітей інтересу до самостійного вирішення пізнавальних, творчих завдань.

Виходячи з цього, можна сказати, що зовсім нова, для розуміння, гра-геокешинг – це одна із найкращих передових педагогічних технологій, при якій діти не тільки повністю занурюються в атмосферу пригод, але й пізнають навколишній світ, вивчають його природу та роль, інакше, розвивають свою екологічну компетентність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 №1264-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата

звернення 17. 02. 2022).

2. Рабчун Н. Геокешинг – це весело! Інноваційний проект з впровадження освітньої технології геокешинг, квест-геокешинг в роботу з дітьми дошкільного віку. Нетішин: 2017- 116 с.

Іванчук Сабіна Айдинівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної освіти

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

Стороженко Вікторія,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності Дошкільна освіта,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

ТРВЗ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРИРОДІ

Ефективність роботи з екологічного виховання дошкільників залежить не тільки від правильно дібраного змісту, доступності об'єктів, але й великою мірою – від доцільності і різноманітності методів, що використовуються під час ознайомлення з природою. При плануванні роботи з екологічної освіти важливо враховувати, що опосередковані знання повинні базуватись на безпосередньому досвіді дитини.

Більш детально зупинимось на методиці ТРВЗ – теорії розв’язання винахідницьких завдань, засновником якої є унікальний винахідник Генріх Саулович Альтшулер. Основна ідея ТРВЗ полягає в тому, що технічні системи виникають і розвиваються згідно певним законам. Ці закони можна пізнати і використовувати для свідомого вирішення винахідницьких завдань. Найбільш ёмко та виразно охарактеризував ТРВЗ І. Гордон, підкресливши, що для творчого процесу дуже важливо вміти перетворювати незвичне у звичне і, навпаки, звичне у незвичне [1].

У дитячий садок ТРВЗ вперше увійшла в 1987 р. М. Шустерман запропонував використовувати ТРВЗ в дошкільних закладах, бо вважав, що це повне звільнення від стереотипів, інструмент для реалізації творчої особистості – це не збірник окремих прийомів дій, навичок, а спроба створити метод, за допомогою якого можна вирішувати багато завдань, знаходити нові ідеї, перебувати в стані постійної творчості [3].

Взагалі будь-які творчі завдання стають такими внаслідок того, що містять у собі певні суперечності. Отже, творчий процес є нічим іншим, як подоланням суперечностей.

При роботі з дітьми дошкільного віку використовують десять із сорока можливих принципів вирішення суперечностей (виділив Г.Альтшулер). Вибір зумовлений психологічними особливостями дітей.

- 1.Зроби заздалегідь
- 2.Перетворити шкоду у користь
- 3.Прийом копіювання
- 4.Об’єднання - роз’єднання
- 5.Принцип дроблення

6. Принцип матрьошки
7. Принцип зміни забарвлення
8. Вирішення протиріч у часі
9. Принцип зміни агрегатного стану
10. Принцип посередника [3].

У спробах подолати інерцію мислення був створений метод, який дістав назву «мозковий штурм». Вперше цей метод був використаний у тридцяті роки американським підприємцем А. Осборном. Він полягає у колективному пошуку нетрадиційних шляхів розв'язання проблем. Під час «мозкового штурму» пошуковий процес відбувається у два етапи. На першому етапі група генераторів ідей висловлює пропозиції. Якщо «штурм» добре організований, вдається швидко відійти від ідей, нав'язаних психологічною інерцією. На другому етапі «критики» оцінюють результати «штурму», відбирають раціональні ідеї для розв'язання проблеми [5].

Колективне обмірковування будь-якого питання позитивно впливає на мислення кожного учасника, тому що: взаємно зміцнюється цілеспрямованість у рішенні завдань; з'являється можливість обмірковувати її більш різнобічно і разом з тим самокритично; в результаті обміну поглядами збагачуються знання і досвід кожного учасника; з'являється більше сміливої ініціативи; народжується почуття взаємодопомоги [2].

Є кілька різновидів «мозкового штурму». Найсильніший серед них - синектика, створена у 1844р. У.Гордоном (США). Під час синектичного штурму дозволяються елементи критики, а головне – передбачається обов'язкове виконання чотирьох спеціальних прийомів, які ґрунтуються на аналогіях :

- прямій (поміркувати, як розв'язуються завдання, схожі на

дане);

- особистій, або емпатії (спробувати увійти в образ даного об'єкта і міркувати з цього погляду);

- символічний (дати коротеньке визначення сутності завдання);

- фантастичній (уявити, як розв'язували б це завдання казкові персонажі).

За ствердженням автора, якщо цілеспрямовано вчити використовувати різні аналогії, то можна підвищити ефективність творчого мислення [5].

Метод морфологічного аналізу має за мету виявити всі можливі варіанти рішення даної проблеми, які при звичайному перебиранні можуть бути упущені. Спочатку виділяються головні характеристики об'єкту – вісі, а потім по кожній з них записуються всі варіанти – елементи.

Навчити дітей мислити логічно, в системі, розуміти сутність процесів та явищ, допомагає такий метод ТРВЗ, як системний оператор. Він дозволяє аналізувати предмети і явища у структурі і часі. А. Шрагіна стверджує, що системний підхід необхідний для об'ємного розуміння економічних, соціальних, та екологічних процесів. Вона запропонувала наступні практичні прийоми розвитку уяви: створення нових образів (букви, цифри, незнайомі слова, предмети з новими якостями), ялинка асоціацій, біном фантазії, пошук аналогів, пошук протилежного об'єкту, система можливих причин [4].

Педагог А. Курбатова у статті «ТРВЗ – у повсякденне життя» висловлює думку про те, що кожен день роботи з дітьми повинен бути пошуком істини, відкриттям «таємниці подвійного» у всьому, вирішенням суперечностей різними прийомами. Вона пропонує

використовувати ігри на кожен день: «добре-погано», «користь-шкода», «навпаки», «чим може бути», «чим схожі», «чим пов'язані». Вона зазначає корисність бесід з дітьми на історичні теми, вказує на чудеса прогулянок, під час яких використовуються прийоми фантазерства - оживлення, динамізація, збільшення, зменшення, емпатія [3].

Має місце при роботі з дошкільниками також прийом оператор РЧВ (розмір, час, вартість), який застосовують при вирішенні творчих завдань у тому випадку, коли хочуть отримати серію ідей, спрямованих «у бік рішення». Для цього зменшують чи збільшують розміри предметів, прискорюють чи уповільнюють час, призначають будь-яку вартість.

Гра «Маленькі чоловічки» – це прийом по моделюванню речовин. Чоловічки-символи різної конфігурації відображають стан речей у природі – твердий, рідкий, газоподібний.

Аналіз досліджень педагогів і психологів дозволяє зробити висновок, що екскурсії, цільові прогулянки, спеціальні заняття, бесіди, ігри з прилученням елементів методики ТРВЗ стимулюють розвиток творчого мислення, вміння порівнювати, виділяти причини, наслідки і послідовність змін у природі, допомагають встановлювати закономірності у сезонних змінах. Праця в природі, різноманітні досліди, дидактичні ігри, мовні логічні завдання з використанням ТРВЗ дозволяють уточнити, розширити, систематизувати знання дітей, розвинути фантазію, виховати бережливе ставлення до природи.

А. Яценко вказує, що найбільш надійний і природний зв'язок, який використовується на заняттях з елементами ТРВЗ –це «дорослий-дорослий». Він є демократичним стилем спілкування, важливим для повноцінного розвитку особистості дитини. Дитина

і педагог спілкуються на рівних. Вихователь відмовляється від звички говорити дітям - він розмовляє з ними.

Увійти дитині у стан дорослого допомагає Колобок чи інший персонаж – вони повинні бути маленькими, а молодшим можна передати свій досвід і від цього відчувати свою значущість. Це закріплює в дитині позицію «дорослого», і вона поступово звикає думати, розмірковувати, знаходити рішення проблем разом з педагогом на рівних. Це сприяє формуванню незалежності мислення, вміння висловлювати сміливі ідеї і гіпотези, захищати і аргументувати свої погляди, здатність виділяти недоліки у власних судженнях і оцінках, приймати критику без образ. У дітей зникає почуття невпевненості, підвищується значущість у власних очах, що дає більший простір для розвитку фантазії і творчості.

Дослідження багатьох видатних педагогів виявили, що цілеспрямоване, організоване введення дошкільників у світ природи сприяє розвитку пізнавальних здібностей (сенсорних, інтелектуальних, творчих), а також спостережливості, кмітливості, самостійності, накопиченню чуттєвого досвіду і його осмисленню, виключає можливість формування формальних знань, які не спираються на достатню чуттєву основу. При плануванні роботи з екологічного виховання важливо враховувати, що опосередковані знання повинні базуватись на безпосередньому досвіді дитини.

Отже, правильний добір методів і форм роботи з ознайомлення дошкільників з природою забезпечує формування у дітей чітких уявлень про рослини і тварин, пізнання їх через різні когнітивні канали: зоровий, слуховий, тактильний, кін естетичний та інші, а також розвиток пізнавальних інтересів, мисленнєвих здібностей. Використання образної мови, порівнянь підвищує цікавість і спостережливість, забезпечує більш активне, міцне і

свідоме засвоєння знань.

СПИСОК ВИКОРАСТИНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богат В. Некоторые практические вопросы ТРИЗ. *Дошкольное воспитание*. № 1. 1998.
2. Буркова Л. Допоможемо чомучкам: формування пізнавальної активності у старших дошкільників. *Дошкільне виховання*. № 1. 1993. с.4-5.
3. Курбатова Л. ТРИЗ – в повседневную жизнь. *Дошкольное воспитание*. № 4. 1993.
4. Шрагина Л. И. Логика воображения. Одесса, 1995.
5. Щербакова Е., Зайцева Я. Учиться должно быть интересно. *Дошкольное воспитание*. №3. 1997.

Льчишина Лілія,

вихователь, Хмельницький заклад
дошкільної освіти № 28 «Пролісок»,
м. Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКІВ ДЬЕНЕША В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Одне з найважливіших завдань виховання маленької дитини – розвиток її розуму, формування розумових умінь і здібностей, які дозволять легко освоїти нове. На вирішення цього завдання мають бути спрямовані зміст і методи підготовки мислення дошкільників до шкільного навчання.

Аналіз стану навчання дошкільнят приводить фахівців до висновку про необхідність розвитку в дидактичних іграх функції формування нових знань, уявлень і способів пізнавальної діяльності. Мова йде про необхідність розвитку навчальних функцій гри, що передбачає навчання через гру. Навчальні логіко-математичні ігри спеціально розробляються таким чином, щоб вони формували не тільки елементарні математичні уявлення, а й певні, задалегідь спроектовані, логічні структури мислення і розумові дії необхідні для засвоєння в подальшому математичних знань та їх застосування для вирішення різного роду завдань.

У дошкільній дидактиці є величезна кількість різноманітних дидактичних матеріалів. Однак, можливість формувати в комплексі всі важливі для розумового, зокрема, математичного розвитку, розумові вміння протягом усього дошкільного віку, дає небагато. Найбільш ефективним посібником є логічні блоки, розроблені угорським психологом і математиком Золтаном Дьенешем для ранньої логічної підготовки мислення дітей до засвоєння математики.

Вивчаючи теоретичний матеріал щодо впровадження логічних блоків Дьенеша в процес розвитку логіко-математичної компетенції дітей дошкільного віку приходимо до висновку, що дана проблема є актуальною і досить серйозною на сучасному етапі. Це пояснюється позитивним впливом цього процесу на розвиток психічних функцій дитини, вирішення загальних завдань всебічного гармонійного розвитку особистості в дитячому віці.

Сформоване логіко-математичне мислення допомагає сучасній дитині аналізувати різноманітні процеси, приймати рішення не лише згідно з чітко розробленими алгоритмами, але й

коригувати власні дії у змінних умовах життя. Мислення нерозривно пов'язане з мовою та мовленням дитини.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій у освітній процес допомагає уникнути зайвих труднощів під час засвоєння дітьми знань та вмінь, визначених Державним стандартом дошкільної освіти та дає можливість розвивати логічне мислення, увагу, мовлення, вміння орієнтуватися в просторі, що, в свою чергу, сприяє всебічному гармонійному розвитку кожної дитини.

Сучасна дошкільна освіта має забезпечувати інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних та навчальних технологій. Сучасна система дошкільного навчання має не лише давати знання, а й сприяти розвитку інтелектуальних здібностей, логічного мислення, творчості у вирішенні завдань. Отже, одним із основних завдань педагога має стати навчання дітей міркувати, логічно мислити та використовувати результати цих операцій на практиці.

Весь комплекс завдань логічних блоків Дьенеша - це певна інтелектуальна система, яка орієнтується на вікові та індивідуальні особливості дітей, рівень засвоєння знань та умінь дітьми, ступень розуміння логічних операцій, які здійснюються за допомогою логічних блоків.

Блоки Дьенеша увібрали в себе риси конструктора та розвиваючої гри для дошкільників. Ігри та вправи з логічними блоками 3. Дьенеша сприяють: розвитку логічного мислення, розвитку вміння виявляти ознаки в об'єктах, групувати за ознаками, пояснювати схожості та відмінності, доводити свої міркування; ознайомленню дошкільників з формою, кольором, товщиною та розміром об'єктів; розвивають пізнавальну

активність; сприяють розвитку творчих здібностей, уяви, фантазії, здатності до моделювання та конструювання. Комплект логічних блоків дає можливість вести дітей в їх розвитку від операцій з однією ознакою предметів до оперування з двома, трьома та чотирма ознаками.

З логічними блоками дитина виконує різноманітні дії: викладає, міняє місцями, ховає, шукає, «ділить» між іграшками, а по ходу дій думає, доводить свою думку, робить умовиводи. Ігри з блоками Дьенеша сприяють розвитку мовлення: діти вчаться міркувати, вступають в діалог зі своїми однолітками, будують свої висловлювання, використовуючи в реченнях сполучники «і», «або», «не» та інші. Вони охоче вступають в мовленнєвий контакт з дорослими, збагачується словниковий запас, пробуджується жвавий інтерес до навчання.

Впровадження в роботу технології використання блоків Дьенеша сприяє розвитку логіко-математичної компетентності дошкільняти, логічного мислення, мовлення, уяви, уваги, вміння працювати парами, в команді. Сприяє дисциплінованості дітей на заняттях та після них, розвиває вміння чути дорослого та дотримуватися правил.

Досліджуючи логіко-математичну компетентність дошкільнят, прослідковується позитивна динаміка формування логіко-математичних знань, умінь і навичок та використання їх дітьми в практичному житті.

Діти молодшої групи, граючись блоками Дьенеша, з легкістю запам'ятали назви геометричних фігур, основні кольори та величину фігур. Методом прикладання фігур різного розміру можуть їх порівняти та оперують поняттями «один», «багато».

У дітей середньої групи, за допомогою технології, без особливих зусиль сформувалися знання про характерні особливості геометричних фігур, вміння шукати оточуючих предметах схожість з геометричними фігурами, вміння порівнювати предмети використовуючи від однієї до чотирьох властивостей предметів та вміння аргументувати свій вибір.

Діти старшого дошкільного віку виявляють інтерес до логіко-математичної діяльності, знаходять свої шляхи розв'язання проблемних ситуацій, міркують та обґрунтовують своє міркування. В процесі діяльності з легкістю застосовують свої знання на практиці.

Використання цієї технології в процесі сенсорно-пізнавального розвитку дитини дошкільного віку, сприяє пізнавальній мотивації дитини, створює міцний базис логіко-математичних, дослідницьких знань, набутих дитиною умінь і навичок, пізнавального досвіду, та, що важливо, вміння використовувати свій досвід на практиці під час навчання в школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція / Науковий керівник: Т.О.Піроженко, 2021. 37 с.

2. Білан О., Низковської О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.

3. Тарнавська Н. П., Рудницька Н. Ю., Мурашевич Ю. М. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

Кошель Галина,
вихователь Шепетівського ЗДО № 9
«Барвінок» у Хмельницькій області,
м. Шепетівка, Україна

СУХОМЛИНСЬКИЙ І СЬОГОДЕННЯ

За словами відомого педагога В. Сухомлинського «виховання має створювати особистість самостійну, ініціативну, працюовиту, сильну духом і тілом, сповнену любові до Вітчизни, людей, природи, з розвиненим критичним мисленням та чуттям прекрасного, особистість бездоганної чесності, яка відгукується на все добре».

Виховання творами В. Сухомлинського все більше стали популярними в сьогоденні. Адже спадщина його творів має великий і глибокий сенс.

У сучасному світі, коли дітей цікавлять гаджети, мобільні телефони, важко вихователю зацікавити, здивувати малюка. От тоді і постає питання як бути, як здійснювати освітній процес? Тому у мене виникла ідея не просто знайомити дітей з його творами, а зробити це цікаво, доступно і ненав'язливо. Я вирішила поєднувати їх з використанням інших методик.

У здійсненні навчально-організованої діяльності я дотримуюсь принципів послідовності, систематичності, доступності. А твори В. Сухомлинського намагаюся використовувати відповідно до сезону, теми блоку і обов'язково віку дітей.

Твори В. Сухомлинського допомагають розвивати у дитини такі базові якості як самостійність, працелюбність, людяність, розсудливість, справедливість, спостережливість, креативність. Тому знайомство здійснюється протягом дня за допомогою різних методів.

Звичайно, найбільше знайомство з його творами проходить на заняттях та міні-заняттях «Рідні, знайомі, чужі», «Стежинами духовності», «Будь ввічливим»... Використання у них творів допомагають розвинути ряд моральних цінностей: добро, любов, чесність, дружбу, ввічливість, бажання допомагати іншим і т. д., цим самим йде підготовка дитини до життя в суспільстві, а воно, як виявляється, іноді складне, жорстоке і несправедливе.

Ось наприклад, взимку, розкриваючи тему «Піклуємось про пернатих», читала казку «Це горобці плачуть від холоду» із застосуванням сендплею (сендплей – гра з піском), діти запропонували зігріти горобчиків сонечком, яке висипали з піску. Одночасно діти познайомились з твором, тренували дрібну моторику, яка покращує не тільки рухові можливості дитини, а й розвиток психічних і мовних навичок.

На інших заняттях, ознайомившись з твором «Шпак прилетів», «Дуб під вікном», використали lego. Lego тренує рухи пальців, що в свою чергу допомагає координації рухів, розвитку зорового сприйняття, логічного мислення, уваги, просторового орієнтування.

Знайомлячи із творами «Співоча пір'їнка», «Конвалії в саду», «Зайчик і горобина», використовувала мнемо таблиці. Мнемо таблиця – це графічне послідовне зображення персонажів, подій у творі, що полегшує переказ чи запам'ятовування його.

А ще ми здійснюємо з дітьми прогулянки, екскурсії в природу, де обговорюємо твори письменника «Метелик і квітка», «Соромно перед соловейком», «Сонце і Сонечко» та інші. Такі твори допомагають виховувати любов до природи, бережне ставлення до птахів, тварин, рослин, дбати про екологію, не забруднювати її. Частково знайомлю дітей з творами за допомогою емпайрмент педагогіки – це надання дитині мотивації і натхнення до дій. Гарно простежується на прикладі оповідання «Соромно перед соловейком», де після прослуханого твору діти дружно прибрали майданчик від сміття.

Василь Сухомлинський порівнював гру з великим світлим вікном, через яке в духовний світ дитини вливається живильний потік уявлень про навколишній світ, відбувається взаємодія з однолітками. Тому на закріплення його творів я проводжу ігри «Назви твір», «Оціни героя», «Добре-погано».

А також проводжу бесіди, які спонукають до роздумів, уміння висловлюватись реченнями, прислухатися до товаришів «А як поступив би ти?», «Що було б коли...»

Окрім оповідань, письменник написав і багато казок «Зайчик і місяць», «Камінь», «Найгарніша мама», «Два метелики»... Казка розуму навчає і від біди оберігає. Якщо просто казку прочитати, дитина не так її сприйме, а показати чи програти – інший ефект. Таке поєднання навчання і розваги називається за новітньою технологією едьютейнмент. Така собі гра-вистава з іграшками. Критерії цієї технології розкрила Катерина Крутій.

Щоб освітній процес не був однобічний проводжу роботу з батьками. Так на черговій зустрічі з ними під назвою «Уроки доброти», я мала нагоду показати батькам як твори В. Сухомлинського, до прикладу «Іменинний обід», «Наш тато

одужав», дають великі можливості сприяти вихованню у дітей чуйності, любові, доброти. Завжди пам'ятайте вислів самого ж письменника «Дитина – дзеркало родини; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька.» Важливо не лише читати чи розповідати оповідання, а й обговорювати прослухане, адже художній твір ознайомлює з прикладами морально-етичної поведінки, рисами характеру, стає засобом духовно-особистісного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крутій К. Едьютейнмент: навчання як розвага. Дошкільне виховання. 2017, №1.
2. 20 висловлювань В. Сухомлинського про виховання. URL : <https://vseosvita.ua/library/20-vislovluvan-vo-suhomlinskogo-pro-vihovanna-352821.html>
3. Твори В. Сухомлинського для дітей дошкільного віку. URL : <https://vseosvita.ua/library/opovidanna-vsuhomlinskogo-dla-ditej-164622.html>

Кухар Василина,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти зі

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Миськова Н.М.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ВПЕВНЕНИЙ СТАРТ» ЯК ЗАСІБ
РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Сучасне суспільство швидко розвивається і вимагає нових підходів до освіти й виховання підростаючого покоління, тому великі очікування покладаються на освіту для забезпечення сталого розвитку. Упровадження інноваційних підходів освіти для сталого розвитку в освітньо-виховний процес спрямоване на розвиток здатності орієнтуватися в нових умовах, адаптуватися до нових вимог. Освіта для сталого розвитку, передбачає насамперед формування в дітей ціннісного ставлення до довкілля – природного та соціального, відповідальної громадянської позиції, вміння жити в гармонії зі світом.

Загальні питання формування у дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток, аналізують сучасні дослідники: О. Безсонова, Н. Гавриш, Н. Миськова, О. Орлова, О. Пометун, О. Саприкіна та інші.

Проаналізувавши Книгу вихователя старшої групи освітньої системи «Впевнений старт», а саме ознайомившись із переліком

тем на навчальний рік та блочно-тематичними картами можемо виокремити те, що відбувається посилення екологічної підготовки дітей дошкільного віку.

Слід зазначити, що співставивши завдання парціальної програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» з темами, які висвітлені у Книзі вихователя освітньої системи «Впевнений старт» можна зробити висновок, що ідеї є тотожними. Крім того, завдання безпосередньо спрямовані на формування у дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Проведення паралелей між завданнями програми та змістом освітньої системи показало, що теми корелюються. Тема «Етикет – правила культурного спілкування» виражена такими головними ідеями: «Люди постійно спілкуються між собою. З одним спілкуватися приємно з іншим – ні. Приємно спілкуватися з тими, хто дотримується правил етикету. Етикет – це правила культурного спілкування: використовувати ввічливі слова, жести і міміку, які не ображають співрозмовників, змінювати голос, залежно від ситуації: сила голосу на вулиці, у транспорті, в приміщенні має бути різною».

У програмі «Дошкільнята – освіта для сталого розвитку» є співзвучною тема «Спілкування», ідея якої донести дітям важливість ввічливого спілкування, підтримання гарних стосунків, взаємодопомоги, подяки.

Порівняймо тему «Україна: моє – твоє – наше» з «Впевненого старту» та тему «Ресурси» з програми «Дошкільнята – освіта для сталого розвитку». Можемо зазначити, що окреслені ідеї спрямовуються на концепцію сталого розвитку. Що ж до теми «Добрі справи» з «Впевненого старту», то вона перегукується із темою «Подарунок» з програми «Дошкільнята – освіта для сталого

розвитку». Важливим є те, що робота повинна проводитися системно тому, що діти звикають жити за принципами сталого розвитку та починають контролювати не тільки свої дії та дії однолітків, а й дії батьків та дорослих.

На мою думку, ідеї які викладені у освітній системі «Впевнений старт» є актуальними, адже освіта для сталого розвитку має будуватися на наявних життєвих ситуаціях, орієнтуватися на події соціального і природного довкілля. Саме ці пріоритети і забезпечують психологічний комфорт дітей у процесі навчання, а найголовніше, що діти надихаються на дії для сталого розвитку.

Враховуючи вище викладений матеріал, слід зазначити, що освітня система «Впевнений старт» передбачає формування у дітей старшого дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні проблеми виховання, розвитку та навчання дітей передшкільного віку крізь призму освіти для сталого розвитку: матеріали *Всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Хмельницький, 24-25 вересня, 2019 р. Хмельницький, 2019. 250 с.

2. Впевнений старт. Книга вихователя. Київ : Українська академія дитинства, 2020.

3. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти. К., 2019. 23 с.

Лаврентюк Тетяна,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Ватаманюк Г.П.**, кандидат педагогічних
наук, старший викладач кафедри теорії та
методик дошкільної освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У сучасному українському суспільстві з переходом до ринкової економіки ще з дошкільного віку виникає протиріччя між бажанням людини бути забезпеченою та її економічним досвідом. Саме у цей віковий період формуються основні індивідуально-психологічні властивості дитини, закладається фундамент для подальшого формування соціально-моральних якостей особистості. Тому проблема економічного виховання дошкільника, формування його економічної культури завжди була і є актуальною. Її вивченню присвячені праці Н. Грами, Г. Грами, Є. Курак, А. Смоленцевої, А. Шатової, Р. Жадан, Ю. Лелюк, А. Сазонової. Учені визначають акцентують увагу на значенні економічної культури в житті дитини і дорослого, визначають позитивні і негативні якості дошкільника в контексті економічної

культури, пропонують різні шляхи введення дитини у світ економіки, визначають педагогічні умови та їх ефективність у формувальному процесі. Мета статті – розглянути співпрацю з батьками з формування економічної культури старших дошкільників, як педагогічну умову.

Економічна культура – вищий рівень сформованості економічних знань у процесі економічної освіти й економічного виховання та використання їх на практиці. Одним з показників економічної культури є наявність сформованого економічного досвіду людини. Економічно культурна людина розуміє значення економічних термінів, доцільно використовує власні знання, дотримується морально-етичних норм у процесі власної економічної діяльності, що є надбанням людини у процесі економічної діяльності і складає її первинний економічний досвід [1, с. 385].

Увесь процес формування економічного досвіду дошкільнят відбувається за двома напрямками. По-перше, дитина засвоює досвід попередніх поколінь у вигляді сталих економічних законів та понять (через телебачення, гру з друзями, батьками). Сформований досвід є необхідним надбанням людини для орієнтації та участі в соціально економічній сфері життєдіяльності. По-друге, елементарний економічний досвід дитини формується у різних видах діяльності і є результатом її власної економічно доцільної поведінки. Це може бути спостереження за економічними процесами, виконання соціально-економічних ролей, участь у налагодженні найпростіших економічних взаємозв'язків між різними людьми (обмін, продаж, купівля). Ефективність процесу формування основ економічної культури старших дошкільників залежить від чіткого формулювання мети

освітньо-виховної роботи в цьому напрямі та визначення шляхів їх реалізації.

Загальна мета – вироблення адекватних і гармонійних уявлень про економічну сферу життєдіяльності, засвоєння знань про основні економічні категорії, розвиток елементарних навичок економічної поведінки. Мета роботи зі старшими дошкільниками полягає в ознайомленні їх з окремими складовими сімейного бюджету (пенсією, заробітною платнею, стипендією); вихованні поважного ставлення до людей, які заробляють гроші.

Одним із інститутів економічної соціалізації особистості є сім'я (Т. Грасс, Н. Дудник, Н. Кривошея, Т. Подкаминська, І. Ярита). Співпрацю з батьками науковці розглядають як обов'язкову умову успіху формування основ економічної культури старших дошкільників. Серед завдань залучення батьків до співпраці із закладом дошкільної освіти в економічному вихованні, Т. Подкаминська визначає розвиток ініціативи батьків щодо спільного вирішення проблем економічного виховання старших дошкільників, поєднання родинного й суспільного виховання, виховання культури спілкування батьків із педагогами. Вчена підкреслює, що забезпечення системного підходу до технології соціального партнерства перетворює взаємодію вихователів із батьками на творчий процес, впливає на стиль спілкування батьків із дітьми, розуміння ними інтересів, потреб і можливостей власної дитини [4].

На думку А. Богуш, Н. Грами, Н. Луцан, ціннісні орієнтації дітей закладаються в сім'ї, тому робота, спрямована на виховання економічних якостей і навичок у практичній діяльності, має відбуватися із обов'язковим залученням батьків. У сім'ї розпочинається процес економічного виховання, – відбувається

повсякденний облік доходу і витрат, аналіз раціональності використання грошей, бережливе ставлення до продуктів харчування, бережливе ставлення до того, що створено людиною. Однак, варто враховувати те, що ціннісні орієнтації сімей нетотожні, тому необхідний грамотний педагогічний вплив, який сприятиме усвідомленню батьками різних життєвих фактів і явищ економічної галузі [2, с. 186].

Сучасна науковиця С. Іванчук у своїх працях зазначає, що в умовах сьогодення, саме сім'я є чинником економічної соціалізації дитини. Сімейна економіка має велике значення та є первинним середовищем, яке впливає на економічну поведінку особистості. Для дитини в будь-яких матеріальних умовах родина є засобом забезпечення життєвого досвіду та захисту. Вчена радить організовувати такі форми роботи педагога з батьками, як проведення тематичних батьківських зборів із питань економічного виховання дошкільників, залучення їх до спільної з дітьми економічної діяльності в закладі дошкільної освіти [3]. Окремі аспекти взаємодії сім'ї з економічного виховання дітей дослідники розглядали в контексті трудового (Р. Буре, Н. Грама, В. Логінова, В. Нечаєва) та екологічного виховання (Н. Кот, О. Суровцева), оскільки виховання бережливості, заощадливості, навичок раціональної споживчої поведінки має ґрунтуватися на повазі до соціального, предметного і середовища.

Серед форм співпраці виокремлюємо і такі, як: анкетування з метою виявлення в батьків знань з означеної проблеми; батьківські збори; консультації; практичні заняття для ознайомлення батьків зі способами організації роботи вдома (як різновид консультацій); дні відкритих дверей (упродовж дня батьки можуть спостерігати за режимними моментами та місцем у

них елементів економічного виховання), надання батькам інформації через методичну літературу і педагогічну пресу; спільна діяльність батьків і дітей (доручення в природі, «домашні завдання», розваги); проведення лекторіїв для батьків, тематичних виставок, акцій та операцій. Ефективності співпраці сприятиме і залучення батьків до тематичних розваг, педагогічних бесід, спільних проєктів з дітьми, динаміка стендової інформації, де розміщено економічний словничок, постійно оновлюванні рубрики «Це цікаво», «Сімейна економіка» тощо.

Отже, співпраця з батьками – одна з важливих педагогічних умов, забезпечення якої сприятиме ефективності формування основ економічної культури старших дошкільників. Саме економічна грамотність батьків допоможе дітям долучитися до економічних відносин, у процесі яких вони отримають правильні економічні уявлення, набудуть певних умінь і навичок, здобудуть досвід економічної культури. Спільні зусилля педагогічного колективу та батьків, спрямовані на формування економічної культури, сприятимуть не лише економічній соціалізації, а й розвитку творчого потенціалу кожної дитини, адаптації її до життя в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ : Слово, 2008. 408 с.

2. Грама Н. Економічне виховання особистості дитини-дошкільника. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності : монографія / А.М. Богуш, Н.Г. Грама, Н.І. Луцан та ін.. Одеса : Вид. Бакаєв В.В., 2013. 236 с.

3. Іванчук С. А. Форми взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з економічного виховання дітей дошкільного віку. *Наук. вісн. Миколаївського нац. ун-ту ім. В. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр.* / за ред. О. М. Пехоти. Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2015. № 1(48). С. 121-126.

4. Подкаминська Т. В. Економічне виховання старших дошкільників. *Наша школа.* 2011. № 6. С. 6– 9.

Олександра Магас,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Кам'янець-Подільський національний університет

імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Бабюк Т.Й.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ГРИ

Визначальну роль у розвитку екологічного світобачення людини відіграє дошкільна освіта, ефективність якої залежить від уміння педагогів поєднувати сучасні наукові підходи з просвітницькими педагогічними надбаннями українського народу. Одним із головних завдань у екологічному вихованні дошкільників

на засадах етнопедагогіки є знання різноманітних народних фольклорних форм, які виступають специфічними виховними засобами. Вивчення їх є вкрай важливими в процесі екологічного виховання дошкільників, адже вони сприятимуть природовідповідному розвитку дитини.

Аналіз джерел свідчить, що окремі складові процесу екологічного виховання дошкільників входять до кола актуальних питань сучасної педагогічної освіти. Зокрема, різні теоретичні та методичні аспекти природознавчої та екологічної підготовки знайшли своє відображення у сучасних працях Т. Андрєєвої Т. Анісімової, Т. Конюхової, Н. Лисенко, З. Плохій [1; 2; 3].

Унікальність народної гри полягає у формуванні етично стійкої та інтелектуально розвинутої особистості. Ігри та забави як основу народної дидактики науковець М. Стельмахович виділив однією із складових української етнопедагогіки [5, с. 32].

Народні фольклорні ігри та інші жанри традиційно-народної усної творчості часто застосовувалися дітьми в процесі вільних ігор на природі. Зокрема, навесні принагідно співаються веснянки-заклички («Вийди, вийди, сонечко!»). Переважна більшість примовок в українському фольклорі пов'язана з водою («Іди, іди, дощику!»). Примовки були одним із шляхів передачі на підсвідомому рівні наступному поколінню елементів духовності нації. Розмаїття народних ігор, що завжди відрізнялися динамічністю, поєднанням інтонацій та рухів, імпровізаційною можливістю, притаманною їм емоційністю, оптимістичним характером, сприяли творчій фантазії, винахідливості дитини, формуванню її як творчої особистості. Виховний потенціал народних ігор має використовуватися в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

В ході дослідження нами були використані такі методи: теоретичні: аналіз філософських, природознавчих, психологічних і педагогічних джерел, навчально-методичних посібників і емпіричні: педагогічний експеримент.

Критеріями і показниками визначення рівня екологічної вихованості дітей старшого дошкільного віку виступають: якість екологічних уявлень (обсяг, системність, реалістичність, усвідомленість); тип ставлення до природи (емоції та мотиви), характер діяльності та поведінки дитини у природі (уміння і навички догляду за об'єктами природи вчинки).

З метою розвитку екологічної вихованості було розроблено й апробовано систему народних ігор природознавчого змісту. Проводилися 10 занять з ознайомлення з природою, на яких діти зацікавлено проявляли себе, намагалися бути активними; 10 народних ігор, таких як «Щуценята», «Сірий Вовк», «Доцик». В цих іграх діти проявляли себе з радістю, емоції в них були яскраво виражені. Застосування народних ігор у системі: на початковому етапі – використання коротких ігор, уривків з ігор про живі об'єкти, явища природи з метою забезпечення позитивного емоційного відгуку на сприймання природного об'єкту; надалі – використання коротких народних ігор про явища природи з метою закріплення та розширення знань дітей про природний об'єкт чи явище, розвитку пізнавального інтересу до нього; застосування народних ігор, у яких розглядаються потреби живого організму та прослідковуються зв'язки окремого об'єкта з іншими; застосування народних ігор, у яких прослідковуються зв'язки й залежності у природі в багатоступеневій ієрархічній послідовності та єдності; творча трансформація змісту знайомих казок та інтеграція їх у різні види діяльності (під керівництвом вихователя);

творча самостійна трансформація змісту знайомих народних ігор дітьми.

Після експерименту знову була проведена діагностика означених показників. Дані результати експериментального дослідження дають підстави стверджувати, що у більшості дітей старшого дошкільного віку показники екологічної вихованості мають позитивну динаміку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреева Т. Т. Витоки методики ознайомлення дітей з природою. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць за матеріалами всеукраїнської наук.-практ. конф., 25-26 листоп. 2006 р. // М-во освіти і науки України, Академія педагогічних наук. Вип. 9. Київ : 2006. С. 3, 341-342.
2. Конюхова Т. С. Порівняльний аналіз існуючих програм з екологічного виховання дошкільників. *Бердянський державний педагогічний університет*. Зб. наук. праць № 2. Педагогічні науки. Бердянськ, 2005. С. 59-66.
3. Плохій З. П. Формування екологічної мотиваційної діяльності дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2011. № 7. С. 19-21.
4. Сухомлинський В. Чиста криниця. Київ : Веселка, 1993. 637 с.
5. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. шк., 1985. С. 32.

Моцеглов Діана,

здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Науковий керівник: **Розгон В.В.,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

СИСТЕМА РОБОТИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Театральне мистецтво близьке й зрозуміле дітям, адже в основі театру лежить гра, яка є провідною діяльністю дошкільників. Успішно реалізувати всі освітні завдання, допомагає інтеграція театральної педагогіки в різні види життєдіяльності дошкільників.

Сформувати здоровий спосіб життя у дітей також можуть допомогти театралізовані ігри та вправи. Крім пізнавальних завдань (знань про здоров'я і хворобу, правильне харчування), театральна діяльність має потужний вплив на фізичний розвиток дошкільників, а саме: допомагає їм навчитися відчувати своє тіло; сприймати так звані «сигнали» його частин, диференціювати їх. Упорядковувати, комбінувати; свідомо зосереджувати увагу на різних властивостях власного тіла, своїх сенсорних враженнях. Під час театралізованих ігор удосконалюються моторні функції дітей, поліпшується координація рухів, задовольняється потреба в

руховій активності, поступово відбувається усунення м'язових затисків, зникає швидко м'язова втома, зайве хвилювання.

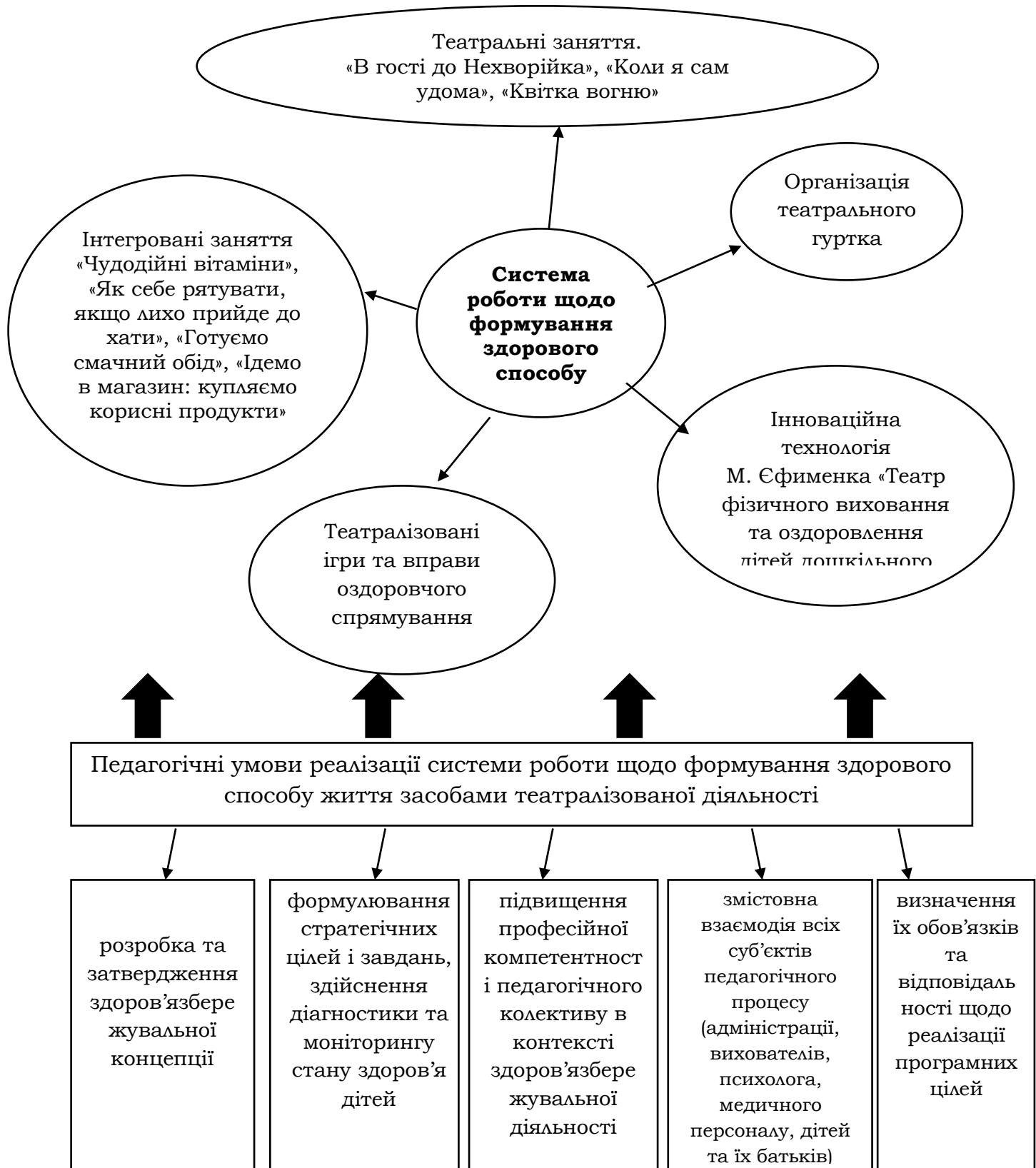

Рис. 1. Система роботи щодо формування здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності

Практика роботи з дітьми дошкільного віку визначає, що театральна діяльність може існувати як самостійний вид діяльності (підготовка та постановка театральних вистав), а може бути частиною будь-якої діяльності, тобто інтегруватися, посилювати ефективність сприймання дітей [5].

Проаналізувавши наукові дослідження з питань реалізації завдань здорового способу життя, нами розроблено систему роботи щодо формування здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності (рис. 1.).

Таким чином, з рисунка 1. ми бачимо, що система роботи щодо формування здорового способі життя дітей старшого дошкільного віку включає різні форми організації театралізованої діяльності та педагогічні умови їх реалізації. Зокрема, зазначимо, щодо форм визначено наступні:

1. Театральні заняття. Педагоги можуть скласти систему театральних занять розраховану на навчальний рік на основі оздоровчої тематики та тем, які ознайомлюють дітей з безпечною поведінкою в довкіллі. Тематика блоків роботи з дітьми наступна: «В гості до Нехворійка», «Коли я сам удома», «Квітка вогню». Разом з навчанням дітей прийомам театального мистецтва, діти отримують знання про чинники здоров'я; через ролі героїв вчать відрізняти добро та зло; позитивну поведінку від негативної.

2. Інтегровані заняття. Інтегровані заняття дають змогу вихователям об'єднати різні види діяльності однією тематикою для ефективного та повного розкриття теми. Теми інтегрованих занять можуть бути: «Чудодійні вітаміни», «Як себе рятувати, якщо лихо прийде до хати», «Готуємо смачний обід», «Ідемо в магазин: купляємо корисні продукти».

Так, наприклад, на заняття «Чудодійні вітаміни» може прийти Гном та розповісти хорватську народну казку «Півень та курка». Роль Гнома може виконати підготовлена раніш дитина з іншої групи, а може бути іграшка для лялькового театру. Після сюрпризного моменту діти можуть зробити інсценізацію цілої казки, або її фрагментів. Можна дітям запропонувати практикум «Швидка допомога», де діти обираючи роль викликають швидку допомогу Півнику; вимірюють температуру; зігрівають; готують гарячий чай, застосовуючи знання про лікарські рослини.

3. Використання різноманітних театралізованих ігор та вправ оздоровчого напрямлення в заняттях та повсякденному житті.

4. Організація театрального гуртка. Гурток може об'єднувати дітей однієї групи, бути груповим, або можуть відвідувати діти з різних груп. Результатом гурткової роботи можуть бути різноманітні вистави з оздоровчою тематикою та темами по безпеки життєдіяльності. Основною ідеєю створення такого гуртка може бути девіз: «Щоб жити, вчитися та грати – треба здоров'я зберігати». Вистави можуть програватися для дітей своєї групи, для дітей інших груп, можна запрошувати і батьків [1; 2].

5. Інноваційна технологія М. Єфименка «Театр фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку» має багато спільного з театральним дійством, і не тільки за назвою. Однією з провідних ідей даної технології є ігровий метод впливу на дитину. «Граючи – оздоровлювати, граючи – виховувати, граючи – навчати», – наголошує автор. А вся система роботи має бути пронизана позитивною, світлою енергією радості й задоволення від фізичного виховання, має заряджати дітей позитивними емоціями.

У реалізації педагогічної технології «Театр фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку» велике значення має створення образів, що їх розігрують діти. Це дає змогу позитивно впливати на їх всебічний розвиток. На заняттях за методикою М. Єфименка панує «фізкультурна казка», яка дозволяє не лише тренувати тіло, а й розвивати інтелект, а також формувати в малят необхідні духовні якості. Заняття проводяться як маленькі театральні вистави, своєрідні «фізкультурні казки»: «Їжачки на прогулянці», «Веселі кошенята», «Сонячний зайчик» [4].

Робота вихователя по реалізації завдання навчання дітей театральному мистецтву може включати в себе наступні підрозділи: театральна гра, культура та техніка мовлення, основи театральної культури, сценічний рух, ігроритміка, танцювальні кроки, акробатичні вправи, ритмопластика, робота над виставою.

Під час проектування здоров'язбережувального простору закладу дошкільної освіти в контексті реалізації запропонованої системи роботи необхідно забезпечити педагогічні умови: розробка та затвердження здоров'язбережувальної концепції, формулювання стратегічних цілей і завдань, здійснення діагностики та моніторингу стану здоров'я дітей, залучення їх до основ здорового способу життя, підвищення професійної компетентності педагогічного колективу в контексті здоров'язбережувальної діяльності, змістовна взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу (адміністрації, вихователів, психолога, медичного персоналу, дітей та їх батьків); визначення їх обов'язків та відповідальності щодо реалізації програмних цілей [3].

Отже, театральна діяльність винятково позитивно впливає на особистість дошкільника. Використання театралізованих ігор

сприяє формуванню здорового способу життя дітей, розвивають фізичне, психічне, духовне, соціальне здоров'я. Під час виконання різноманітних вправ та ігор діти не тільки удосконалюють моторні функції, поліпшують координацію рухів, задовольняють потребу в руховій активності, а і напроцьовують досвід в міжособистісних взаєминах, формують морально-етичні моделі поведінки. Гра допомагає їм засвоїти правила безпечної поведінки, закони збереження власного здоров'я, разом з дорослим відшукати способи уникнення небезпечних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язберезувальної компетентності дошкільників у процесі навчально-дослідницької діяльності : навч.-метод. посіб. К. : ТОВ «Праймдрук», 2012. 100 с.
2. Артемова Л. В. Театралізовані ігри дошкільнят. М. : Просвещение, 1991. 134 с.
3. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.
4. Івахно О. П. Здоров'язберігаючі технології в системі дошкільної освіти. Часопис «Дитячий садок». 2008. № 21. С. 9-10.
5. Мельник О. І. Системний підхід до формування культури здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Палітра педагога. 2007. № 4. С. 14-17.

Підгурська Юлія,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Миськова Н.М.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК, У ПРОГРАМНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні ми все більше і частіше чуємо про сталий розвиток. І це не дивно, адже це дійсно важлива тема, всі ми хочемо жити довго і щасливо, в гармонії та стабільності. Тому важливо формувати такий спосіб життя, який би міг задовольняти потреби інших ще на багато років вперед.

Над питанням сталого розвитку наразі працює чимало сучасних науковців. Так, Н. Гавриш, О. Пошетун, О. Саприкіна розробили парціальну програму з навчально-методичним забезпеченням «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку». Інші аспекти зазначеного питання у контексті дошкільної освіти досліджують С. Іванчук, Н. Миськова, О. Орлова, Ю. Семеняко та ін.

Розуміючи важливість проблеми формування у дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток, вважаємо за доцільне дослідити наявність зазначеного напрямку роботи серед завдань чинних освітніх програм розвитку та

виховання дітей дошкільного віку. Великого поширення серед закладів дошкільної освіти набуває професійна діяльність педагогів за освітньою системою «Впевнений старт». Вважаємо за доцільне виокремити згадану програму як предмет дослідження.

Ознайомившись із тематичною картою та головною ідеєю кожної теми, визначеної у Книзі вихователя старшої групи освітньої системи «Впевнений старт» можемо зробити висновок, що освітня система «Впевнений старт» передбачає формування у дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Перше, що підтверджує цю думку, є перелік тем, визначених у Книзі вихователя старшої групи, наближених до тем, які зазначені в програмі «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку». Це, наприклад, тема «Етикет – правила культурного спілкування», ідея якої «Люди постійно спілкуються між собою. З одними спілкуватися приємно, з іншими – ні. Приємно спілкуватися з тими, хто дотримується правил етикету. Етикет – це правила культурного спілкування: використовувати ввічливі слова, жести і міміку, які не ображають співрозмовників, змінювати голос, залежно від ситуації: сила голосу на вулиці, у транспорті, в приміщенні – має бути різною)» [1].

У програмі «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» тотожною є тема «Спілкування». Ідеєю цієї теми є донести дітям важливість ввічливого спілкування, підтримання гарних стосунків, взаємодопомоги, подяки [2].

У темі «Україна: моє – твоє – наше», на нашу думку, дуже чітко окреслені ідеї, які спрямовані на сталий розвиток. «Батьківщину не обирають, її кожна людина отримує від народження, так само, як і своє ім'я, батьків, родину. Тому кожен говорить про себе: моє місто, моя вулиця, моя країна. Але вона так

само належить й іншому, вона НАША, отже ми маємо домовитися, як її зберегти і розвивати. Моє – те, що належить мені. Якщо я хочу взяти чужу річ, тобто, іншої людини, я повинен її попросити. Наше – те, що належить усім, як наша Україна. Проте наше – це не тільки спільна власність, але й спільна відповідальність, адже ми всі відповідаємо за її теперішнє і майбутнє щастя. Ми маємо домовлятися про спільне, щоб ним користуватись». Також, взаємопов'язаною ідеєю націлена тема «Творимо красу – збільшуємо добро на землі» [1].

Ці теми корелюють з темою «Ресурси» програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку», а саме з її завданнями, ідея яких бережно ставитися до усіх благ Землі, бути вдячним за дари природи, милуватися красою та примноженням її дарів [2].

В темах «Добрі справи», «Все повертається тобі» із «Впевненого старту» відображаються завдання теми «Подарунок», програми «Дошкільнятам - освіта для сталого розвитку». Спільна ідея – усі, хто нас оточує, потребують уваги, турботи, допомоги, подарувати радість людям можна різними способами, жити потрібно в мирі як і з людьми, так і з природою [2].

Підсумовуючи усе означене вище можемо стверджувати, що кожна із тем взаємопов'язана із ідеями освіти сталого розвитку. Таким чином можна сказати, що освітня система «Впевнений старт» передбачає формування у дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Впевнений старт. Книга вихователя. Київ : Українська академія дитинства, 2020.

2. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам - освіта для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти. К., 2019. 23 с.

Талемонюк Аліна,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Миськова Н.М.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ НАВИЧОК ЕКОЛОГІЧНО ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Природа відіграє важливу роль у всебічному розвитку дітей старшого дошкільного віку. Через спілкування з оточуючим середовищем відбувається сприйняття навколишнього по-новому, шляхом співпереживання, співчуття, та гуманного ставлення до усього живого. Екологічне виховання, має бути породжене співпрацею педагогів та дітей, для того щоб сформувати у дітей відповідальне ставлення до природи, зацікавленість у збереженні цілісності навколишнього середовища, щоб сформувати у дітей екологічну свідомість через любов до природи. За допомогою практики, мені вдалося сформувати у дітей вміння та навички діяльності у природному довкіллі.

Реалізація завдань екологічного виховання, щодо формування у дітей старшого дошкільного віку любові та свідомого ставлення до природного довкілля відбулася успішно, завдяки міцній взаємодії дітей та педагогів. На початку активної взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку я використовувала різноманітні види діяльності щодо формування у дітей старшого дошкільного віку доброти, милосердя, та теплого відношення до навколишнього світу.

Відкриваючи світ краси природи для дітей, потрібно іти поступово, щоб не обтяжувати розум дитини, а дати їй діяти вільно. Під час занять я активно використовувала оповідання В. Сухомлинського «Білка і добра людина», «Він зненавидів красу», «Чого синичка плаче», проводячи бесіди по них, для формування екологічної свідомості і культури, викликати у дітей співпереживання, співчуття, та бажання робити добрі справи.

Ефективними у роботі з старшими дошкільниками також були дидактичні ігри, екологічні казки, різноманітні експерименти, спрямованні на виконання завдань екологічного виховання, щоб формувати у дітей естетичні почуття, накопичувати знання про природу, та створювати образ гармонійно, досконалого навколишнього світу.

Дитина у дошкільному віці особливо цікавиться навколишнім середовищем, тому важливо пояснити дитині не тільки те що природа це наша краса, а також навчити оберігати, та цінувати її розуміти наслідки своєї діяльності в довкіллі. Для цього було організовано міні-проект «Сортування сміття», разом з дітками це проходило в позитивній атмосфері.

На початку нашої діяльності ознайомивши дітей з коректурними таблицями на тему «Друге життя речам», а саме

«Речі, які підлягають переробці», та «Речі, які не підлягають переробці», ми з дітками уточнили звідки виникає сміття, сформували навички сортування сміття, розвивали комунікативні навички, що допомогло нам реалізувати проект на високому рівні. Ми разом з іншими педагогами та батьками створили баки для сортування сміття, і діти приносили різноманітні речі та уміло сортували, ця ідея дозволила виховати у дітей акуратність, та дбайливе ставлення до навколишнього середовища.

Також ефективною я вважаю діяльність в роботі з дітьми проведення заняття на розвиток мовлення, яке полягає в залученні малят до участі у Всеукраїнській акції «Годівничка». Заняття дозволило виховувати у дітей любов до природи, та бажання допомогти птахам взимку. Мною було запропоновано для батьків та дітей створити екогодівниці, щоб разом творити добро, допомагаючи зимуючим птахам, та привернути увагу дітей до долі кожної пташечки. Зусиллями батьків, дітей та педагогів, були створені екогодівниці з різноманітними смаколикками.

Також організовуючи прогулянки ми з малятами брали з собою фотоапарати, щоб кожен момент сфотографувати, потім роздрукували фото, повісили в групі, та кожен хто до нас завітав милувався такою красою навколишнього світу. Цим самим я навчала дітей, що людина, яка бачить красу в дрібницях, сприймає навколишній світ життєрадісно та емоційно, породжуючи емоції доброти.

Таким чином зауважимо, що екологічне виховання є надзвичайно важливим у всебічному розвитку дітей дошкільного віку, воно формує основи екологічної культури, світогляду та навички діяльності у природному довкіллі. Спілкування з природою, навіть просто її споглядання приносить радість як для

дорослих так і для малят. Тільки тому, в кого в серці живуть доброта та милосердя, природа відкриває всі таємниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беленька Г. В. Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільнятам про світ природи : старший дошкільний вік : навч.-метод. посіб. / Г. В. Беленька,. 2-ге вид. Київ : Генеза, 2014. 112 с.
2. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне : Волинські обереги, 2001. 175 с.

Осаулко Лілія,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Кам'янець-Подільський національний університет

імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Ватаманюк Г.П.,**

кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедри теорії та методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільський національний університет

імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ГРА З ПІСКОМ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СФЕРИ СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКА

Дошкільне дитинство – особливий період у житті людини.

Саме на цьому етапі дитина вчиться жити серед людей, у неї формуються основи наукового світорозуміння та світобачення. У дошкільному віці, за словами А. Леонтьєва, відбувається «фактичне формування особистості». Тому серед інноваційних процесів, зумовлених модернізацією змісту освіти в Україні, особливе місце відведено забезпеченню умов для становлення духовності й соціальної компетентності дітей дошкільного віку. Провідними напрямками такої роботи є постійне вдосконалення здатності дитини до ефективного спілкування та пошук дієвих засобів для його реалізації, до яких відносимо мову і гру з піском. Проте, лише поєднання цих засобів у діяльності дитини й організація відповідного освітнього простору з боку дорослих може привести до бажаних результатів.

Проблему формування у дошкільників комунікативно-мовленнєвих умінь та здатності до спілкування як провідного аспекту їхнього соціального розвитку досліджено у працях психологів (О. Кононко, М. Лісіної, Т. Піроженко), психолінгвістів (Н. Бабаич, А. Калмикова); педагогів (Т. Поніманська, Ю. Приходько), лінгводидактів (О. Аматьєвої, А. Богуш, Н. Луцан, І. Луценко, та ін). Про використання ігор з піском в роботі з дошкільниками та учнями, їх вплив на всебічний розвиток і сферу спілкування зокрема, йдеться у працях науковців Т. Грабенко, Н. Дикань, Н. Маковецька, Т. Гречишкіна, А. Коваленко, Н. Сакович, А. Шик та ін. Ученими досліджено питання запровадження ідей пісочної терапії у роботі з дітьми, які мали різноманітні соціально-психологічні проблеми розвитку та з дітьми загального розвитку.

Мета статті – висвітлити освітньо-виховний потенціал ігор із піском у розвитку сфери спілкування старших дошкільників.

Спілкування належить до провідних психолого-педагогічних категорій, що передбачає процес обміну інформацією (комунікативний аспект), діями (інтерактивний аспект), взаємними враженнями (перцептивний аспект). Функції спілкування: об'єднання людей, організація і регулювання їх співпраці, сприяння самовизначенню, засіб пізнання. Поняття «спілкування» близьке за значенням із поняттям «комунікація» (лат. communication – робити спільним, повідомляю, з'єдную), що означає підтримувати взаємні стосунки, діловий дружний зв'язок із ким-небудь; контактувати; розуміти одне одного, об'єднуватися для спільних дій [1, с. 875; 2, с. 378].

Формування умінь спілкуватися (комунікувати) з іншими людьми – важливе завдання вихователя, реалізація якого допоможе дитині безболісно ввійти у світ людських стосунків, взаємодіяти з ним, пізнавати довкілля загалом. Невід'ємним засобом спілкування є мова. Її використання в дії породжує мовлення. Своєчасне і повноцінне оволодіння мовленням – важлива умова становлення у дитини здорової психіки і подальшого її соціального розвитку. Своєчасність оволодіння мовленням забезпечується залученням дитини до мовленнєвої діяльності ще з раннього віку, повноцінність – достатністю за обсягом мовленнєвого матеріалу, який спонукатиме її до оволодіння мовленням в повній мірі своїх можливостей на кожному віковому етапі. Розуміння мовлення оточуючих, особисте активне мовлення супроводжує усі види діяльності дитини і від його рівня розвитку залежить успішність забезпечення цілей комунікації з іншими учасниками взаємодії.

Ефективним засобом формувальної роботи в напрямі соціалізації дошкільника є ігри з піском, інакше – методика Sand

play (сендплей). Заснована в 30-х роках ХХ ст. англійськими психотерапевтами (Карл Юнг та Маргарет Ловенфельд), вона й досі вважається сучасною. Попит на неї зумовлений великими потенційними можливостями щодо формування зростаючої особистості а саме: психолого-педагогічна діагностика і корекція психічних станів, поведінки та розвитку мовлення; організація позитивної взаємодії дітей з однолітками та дорослими; розвиток пізнавальних психічних процесів (творчої уяви, мислення, пам'яті, уваги, мовлення) та сенсорно-перцептивних і художньо-творчих здібностей; можливість для самовираження, прояву й активізації вербального і невербального мовлення, ознайомлення дітей з елементами грамоти; підготовка руки дитини до письма; необмежені можливості для організації інтегрованої діяльності дошкільників тощо. Ігри з піском сприяють і розвитку зв'язного мовлення, фонематичного слуху й сприймання, формуванню лексико-граматичних уявлень, збагаченню словника дитини; поглинаючи негативну енергію, стабілізують емоційний стан; тренують просторову орієнтацію, мовленнєві можливості, життєву активність

У практиці сендплею, виокремлюють такі види ігор із піском: пізнавальні (навчають дитину читанню, письму, лічбі, грамоті, ознайомлюють з історією місцевості, властивостями піску, води тощо); творчі (передбачають створення образотворчих образів на піску та з піску, (малюнків, споруд, вправлення в уявленні зображеного іншого тощо); ігри, що сприяють розвитку тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук; комунікативно-мовленнєві ігри [3]. Кожна з груп поділяється на підгрупи. Опишемо окремі з них.

Перша група – це ігри, спрямовані на розвиток

фонематичного слуху та корекцію звуковідтворення. Усвідомлення звукового фонду мовлення і чистота звуковідтворення – характерні ознаки культури мовлення, завдяки якій люди розуміють один одного. Використання цієї групи ігор передбачає вирішення освітньо-корекційних (вміння відчувати та виділяти окремі звуки та звукосполучення, формування правильного звуковідтворення) та психологічних завдань (розвиток комунікативності та відчуття задоволення своєю роботою). Прикладами ігор цього спрямування є «Співуче озеро» (голосні звуки «плавають» у піщаному озері, а приголосні – ні. потрібно голосним стати поруч із кожними приголосними звуком і відчутти різницю, як вони звучать (твердо чи м'яко, довго чи коротко); «Слова-брати» (у схожих словах діти змінюють один звук: ріг-рід, мама-рама) тощо.

Використання художньо-мовленнєвих ігор, спрямоване на розвиток зв'язного мовлення (діалогічного й монологічного), словесної й мовленнєвої творчості, усвідомлення власного «Я» та колективної діяльності. До цієї групи ігор відносимо: «Що відчуваєш?» (опис своїх відчуттів під час взаємодії з сухим та мокрим піском, порівняння; опис відчуттів від індивідуальної та колективної роботи); «Казки Піщаної країни» (моделювання з піску казкових сюжетів із використанням дрібних предметів, переповідання змісту казок); «Створення будівель» (барліг для ведмедика, будинок для Хлопчика-Піскунчика, обігравання їх), «Казка в піску» (розповідання казки, вірша чи загадки й відтворення на піску чи піском ілюстрацій до них, або окремих атрибутів чи елементів); «Тематичний світ» (діти будують заданий дорослим або придуманий світ, наприклад «Мій дитячий садок», ведуть діалоги між фігурами, програють міні спектаклі життєвих

подій).

Граючись із піском діти можуть також колективно створювати казки із самостійно вигаданими сюжетом та героями, або ж – за прийомом поєднання сюжетів кількох казок, розігрування їх у піску за допомогою фігурок. Основним у цих іграх є набуття досвіду в розв'язанні проблемних ситуацій між героями казки. Діти розмірковують, набувають позитивних рис характеру, вчаться належно поводитися і спілкуватися, спочатку наслідуючи героїв казки, а потім і в реальному житті. Таким чином у дітей формуються не тільки навички спілкування, а й розвивається емоційно-вольова сфера.

Комунікативно-мовленнєвому розвитку сприяють і ігри, спрямовані на навчання читання та письма («Пісочна грамота»). Основна ідея розробки таких ігор – використання додаткового ефекту перцепції: чутливості рук та розвиток дрібної моторики. До найбільш ефективних ігрових завдань слід віднести такі: «виліпи літеру...» (згрібають пісок ребром долоні, звіряють з оригіналом); створимо місто Літер (навчаються розміщувати символи у просторі); «Я виліплю літеру, а ти її намалюй, вирий»; «Казкові перевтілення Літер» (літера Л – в літеру А, Г в Т тощо); «Чарівні перетворення» (зміна одних звуків іншими й утворення нових слів); «У царстві літер» (писання на поверхні пісочниці спочатку пальчиком, потім паличкою, яку тримають як ручку). Особливістю писання на піску є те, що дитина може легко змінити (зруйнувати) неправильно написані слова, зробити це «безболісно» у порівнянні із писанням у зошиті, де сліди помилок завжди помітні. Під час таких ігор діти вчаться також чути й виокремлювати певні звуки, що є основою формування правильної звуковимови, навчаються візуально запам'ятовувати букви, графічно відображаючи їх на

піску.

Отже, робота з піском в ігровій формі (сендплей) має досить великий освітньо-виховний потенціал для соціального розвитку, сфери спілкування зокрема. Поряд з розвитком тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики, дитина вчиться прислуховуватися до себе та озвучувати свої відчуття висловлюваннями, отримує перший досвід рефлексії (самоаналізу), вчиться розуміти себе та інших, що веде до подальшого формування навичок позитивної комунікації. Завдяки іграм із піском дитина осмисленіше та швидше опановує норми і правила поведінки та спілкування у соціумі. У неї формується культура людського спілкування, розвиваються почуття делікатності, ввічливості, довіри і товарищескості. Оскільки пісок дає дитині більше свободи, то вона не боїться щось змінювати, будувати нове і ламати старе. Відтак, зникає відчуття невдачі і страхів, з'являється впевненість і бажання навчатися покращується настрої і працездатність дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т / укладачі В Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконіт, 2008. Т. 2. 928 с.
2. Новий тлумачний словник української мови у 3 т / укладачі В Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконіт, 2008. Т. 3. 864 с
3. Тягур Л. М. Сендплей – метод позитивного впливу на психічний розвиток дитини дошкільного віку. URL: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v11/i13/36.pdf> (дата звернення: 17. 02. 2022р.).

Остапенко Руслана,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі

спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Науковий керівник: **Гончар Н.П.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Концепція дошкільної освіти дітей раннього та дошкільного віку передбачає «оволодіння мовою як найціннішим скарбом нації, плекання любові до материнського слова як першого й могутнього наставника людини, як найдієвішого вияву національної культури».

Аналіз загально-педагогічних програм навчання та виховання дітей дошкільного віку засвідчив, що в них ґрунтовно розглядається проблема навчання дітей діалогічного мовлення.

Питання навчання дітей діалогічному мовленню було розглянуто в працях А. М. Богуш «Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку», «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти».

Проблема розвитку зв'язного мовлення була і залишається в центрі уваги психологів, лінгвістів, педагогів і методистів (Виготський Л. С., Ельконін Д. Б., Запорожець О. В., Істоміна З. М., Леонтьєв О. О., Леушина А. М., Тихеева Є. І., Фльоріна Є. О. та ін.). Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на

етапі дошкільного дитинства (М. С. Вашуленко, Н. В. Гавриш, О. А. Кононко, К. А. Крутій та ін.).

У сучасній педагогічній практиці спостерігається досить суперечлива картина стану навчання дітей цього віку зв'язного мовлення. З одного боку, у багатьох дошкільних освітніх установах занижуються можливості дітей в оволодінні рідною мовою, навчання зв'язного мовлення обмежується тільки рамками діалогу або переказом добре знайомих казок та оповідань, описом окремих предметів, з іншого - невиправдано переносяться зміст, форми і методи навчання зв'язного мовлення старших дошкільників у середні групи. Такий підхід відображений і в ряді численних варіативних програм.

Спостерігається протиріччя між потребами масової практики в методиці формування зв'язності мовлення дітей дошкільного віку та її недостатньою розробленістю.

Сучасна лінгвістика та лінгводидактика розглядають поняття зв'язного мовлення у двох аспектах – як процес створення зв'язного висловлювання та як продукт мовлення (текст чи дискурс). Зв'язне мовлення визначається як єдине смислове та структурне ціле, що складається з тематично та логічно пов'язаних між собою відрізків і відбиває всі суттєві сторони свого предметного змісту.

У дошкільній лінгводидактиці проблема зв'язного мовлення висвітлюється в низці праць. Досліджено різні аспекти зв'язного мовлення. У процесі вивчення особливостей зв'язного мовлення дошкільників науковці встановили не лише вікові й індивідуальні властивості дитячого зв'язного мовлення, а й розкрили взаємозв'язок між структурою мовлення та його змістом, а також

залежність цієї структури від різних форм спілкування дитини з її співрозмовником.

Дослідженнями доведено, що за допомогою використання творів живопису здійснюються і виховні завдання. У науковому доробку А. М. Богуш підкреслюється важлива роль творів живопису в навчанні дітей розповідання.

Вона вважає, що картина стимулює дітей до складання розповіді, оскільки, на її переконання, мовчазне розглядання творів живопису неможливе. Розглядаючи репродукції картини, дитина весь час говорить, передає враження через мовлення. А. М. Богуш радить частіше розмовляти з дітьми за змістом картин, тому що це навчить їх самостійно розповідати, ділитися враженнями і почуттями. Окрім того, вона рекомендує використовувати картини для складання розповідей, як творчих, так і з власного досвіду.

Зв'язне мовлення відіграє провідну роль у процесі розвитку дитини, має великий вплив на розвиток розумового та естетичного виховання, а також виконує значущу соціальну функцію.

Найважливішим на етапі дошкільного дитинства є розвиток зв'язного мовлення, адже дитина для власного особистісного розвитку та успішної соціалізації мусить спілкуватися з тим, хто поруч, тобто стати зрозумілою, переконливою, а також навчити пізнавати світ за допомогою мови і мовлення, розвинути свідоме, у міру своїх можливостей, ставлення до мовної дійсності.

Зв'язне висловлювання показує, наскільки дитина володіє словниковим багатством рідної мови, його граматичним ладом, нормами мови; вміє вибірково користуватися найбільш доречними для даного монологічного висловлювання засобами.

Розвиток зв'язного монологічного мовлення відбувається поступово разом з розвитком мислення і пов'язано з ускладненням дитячої діяльності і формами спілкування з оточуючими людьми.

Розвиток комунікативного зв'язного мовлення має велике значення для всебічного розвитку дитини. Виховання уміння вільно володіти мовленням – одне з найважливіших завдань у навчально-виховному процесі дошкільного закладу. Це вміння тісно пов'язане із загальним розумовим розвитком дитини, рівнем сформованості логічного та образного мислення. Розповіді, перекази художніх творів, навіть просто розмови формують у дошкільника творчі здібності, розвивають естетичне сприймання, виховують інтонаційну виразність мовлення.

Аналіз психолінгвістичної, лінгвістичної, психолого-педагогічної, лінгводидактичної літератури засвідчив важливість і необхідність мовленнєвого виховання в дошкільному дитинстві. Саме в цей період проходить активне оволодіння дітьми розмовною мовою, становлення й розвиток усіх сторін мовлення – фонетичної, лексичної, граматичної. Втрачені можливості цього розвитку у подальшому не відновлюються, тому необхідне своєчасне мовленнєве виховання, що включає в себе розвиток інтересу, чуйності й любові до рідного слова. Розвиток мовлення в дошкільному дитинстві – процес, багатоаспектний за своєю природою. Перш за все, цей процес органічно пов'язаний з розумовим розвитком, оскільки мовно-інтелектуальні взаємозв'язки, що відбуваються у процесі оволодіння рідною мовою, активно впливають на педагогічний процес навчання рідній мові, розвитку й формування зв'язного монологічного мовлення.

Отже, робота з розвитку зв'язного мовлення дітей потребує значної цілеспрямованої уваги. Вона невід'ємно пов'язана з розвитком словника, формуванням граматичної сторони мовлення, бо в мовленні слово використовується в тій чи іншій словоформі, а словоформи пов'язані між собою за законами граматики. Розвивальна робота повинна бути спрямована як на формування правильного зв'язку слів у реченні (узгодження, керування, прилягання), так і на правильне вживання в них службових слів. Працюючи над словосполученнями, необхідно спрямовувати увагу на те, щоб вони обов'язково включалися в речення. Тільки поєднуючи роботу над усіма мовленнєвими ланками, спираючись як на словесний, так і на ілюстративний матеріал, можна досягти удосконалення мовленнєвих умінь, без яких неможливий гармонійний розвиток дитини та її подальше навчання у школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), 2021.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика : Підручник для вищих навчальних закладів. К. : Вища школа, 2007. 576 с.
3. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Видавничий дім "Слово", 2008. 440 с.
4. Гавриш Н.В. Проблема розвитку діалогічного мовлення дошкільників у лінгводидактичній системі. *Дошкільна освіта*. 2009. № 4(26). С. 13-18.

Хоменко Ірини,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі

спеціальності 012 Дошкільна освіта,

Науковий керівник: **Миськова Н.М.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

м. Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПОКИДЬКОВОГО МАТЕРІАЛУ У ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Впровадження технології освіти для сталого розвитку або її елементів в закладі дошкільної освіти на даний час є актуальним питанням. Враховуючи ідеї сьогодення сталий розвиток об'єднує такі чинники: суспільство, екологія та економіка. Обов'язковість зазначеного напрямку задекларовано на законодавчому рівні.

Питання використання інструментів освіти для сталого розвитку у роботі з дітьми дошкільного віку у закладі дошкільної освіти досліджують: О. Висоцька, Н. Гавриш, Н. Миськова, О. Пометун, О. Саприкіна та інші.

Дослідниця С. Іванчук досліджувала основи культури споживання у дітей дошкільного віку. У дослідженнях розкривається ефективність та результативність використання покидькового матеріалу у роботі з дітьми дошкільного віку. Т. Порудєєва розглядає різні бачення на становлення концептуальних основ сталого розвитку. Дослідницями М. Мелманн, О. Пометун розкриваються особливості освіти для сталого розвитку як педагогічної системи, що ставить перед собою

нові цілі та завдання і вирішує їх через нові підходи.

Під час практики реалізуючи проект «День без іграшок» у закладі дошкільної освіти «Лісовичок» нами було використано покидьковий матеріал: паперові стаканчики; прищіпки; шнурочки; картонка, на якій були смужки та вирізані геометричні фігурки; кришечки та інше.

На початку дослідження були побоювання, що діти не зрозуміють, як і навіщо використовувати дані предмети. Після розмови з дітьми на столики було викладено дані предмети. Дошкільники з цікавістю та захопленням почали розглядати речі, після чого почали прикладати, з'єднувати, будувати вежу, робити намисто, поєднувати прищіпки та картону смужку.

Оскільки дана ідея дітям дуже сподобалася, вони були захоплені цим видом діяльності. В дітей чудово виходили різні цікаві та незвичні поробки. Запитуючи дошкільників, що вони виготовили, малюки відповідали, що це «коник», «ракета», «намисто». Відповіді дітей вражаючі, тому що дані вироби і те як вони їх назвали відповідали дійсності.

Таким чином вважаємо, що використання покидькового матеріалу в ігровій діяльності дітей старшого дошкільного віку сприяє не лише розвитку уяви дітей, конструктивних їх здібностей, а й є потужним засобом освіти для сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку: науково-методичний посібник. Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. 200 с.
2. Дошкільнятам освіта для сталого розвитку. Парціальна програма для закладів дошкільної освіти. Н. Гавриш, Саприкіна, О. Пометун, Київ, 2019. 120 с.

ЗМІСТ

Богович В. Методика інтегрованих занять з фізичної культури на екологічній стежині в закладі дошкільної освіти ..	4
Божок О. Стереотипне мовлення та ехолоалії у дітей з розладами аутистичного спектру	9
Борисевич О. Миськова Н. Інноваційні педагогічні методики формування сенсорно-пізнавальної компетенції у дітей дошкільного віку	15
Вознюк А.А., Шлендер В. Аналіз психолого-педагогічної літератури щодо проблеми духовного виховання дітей дошкільного віку	20
Гемська Ю. Розвиток зв'язного мовлення дітей з розладами аутистичного спектру засобом «асоціативних карт»	25
Герасимчук М., Гурницька Л. Тур-агенція «Здійснення мрій моєї матері».....	28
Гончарук В., Зданевич Л. Програмове забезпечення проблеми формування у дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток	37
Жук А. Особливості формування та розвитку творчої діяльності дошкільників.....	40
Забіяка К., Онофрійчук Л. Мовленнєва діяльність дітей середнього дошкільного віку	44
Зайцева Т. Пісоцька Л.С. Використання традиційних і нетрадиційних технологій корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дошкільників	50
Іванчук С., Зозуля К. Екологічні казки як засіб формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку.....	54
Іванчук С., Літвінова Д. Освітній геокешинг як засіб формування екологічної компетентності у дітей дошкільного віку.....	59

Іванчук С., Стороженко В. ТРВЗ як метод активізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку в природі.....	63
Ільчишина Л. Використання блоків Дьенеша в практичній діяльності педагога.....	69
Кошель Г. Сухомлинський і сьогодні.....	75
Кухар В., Миськова Н. Освітня програма «впевнений старт» як засіб реалізації завдань освіти для сталого розвитку умов закладу дошкільної освіти	79
Лаврентюк Т. Співпраця з батьками як умова формування основ економічної культури старших дошкільників.....	82
Магас О., Бабюк Т. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами народної гри.....	87
Моцеглов Д., Розгон В. Система роботи щодо формування здорового способу життя дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.....	91
Підгурська Ю., Миськова Н. Проблема формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток, у програмному забезпеченні дошкільної освіти	97
Талемонюк А., Миськова Н. Практичні аспекти формування у дошкільників навичок екологічно доцільної поведінки	100
Осаулко Л. Гра з піском як засіб розвитку сфери спілкування дошкільника.....	103
Остапенко Р., Гончар Н. Теоретичні аспекти проблеми розвитку зв'язного мовлення дошкільників.....	110
Хоменко І., Миськова Н. Використання покидькового матеріалу у взаємодії з дітьми молодшого дошкільного віку....	115

Наукове видання

**Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні.
Випуск 21**

Збірник студентських наукових праць

Відповідальний за випуск – **Пісоцька Леоніда Станіславівна** – декан факультету дошкільної освіти та психології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія

Пісоцька Леоніда Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, голова;
Зданевич Лариса Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, заступник голови;
Миськова Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, відповідальний редактор;
Онофрійчук Лілія Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент, відповідальний редактор

Комп'ютерний набір та упорядкування: **Миськова Н.М., Онофрійчук Л.О.**
Літературний редактор: **Зданевич Л.В.**

За достовірність фактів, назв, дат, посилань на літературні джерела тощо відповідальність несуть автори

Здано до друку 18.01.2022 р.
Підписано до друку 19.01.2022 р.
Формат 60×84/16.
Гарнітура BookmanOldStyle. Умови. друк. арк. 15,2
Тираж 100 прим. Зам. №2010/18

Набір здійснено у інформаційно-методичному центрі
зі спеціальності «Дошкільна освіта»
29013, м. Хмельницький, вул. Проскурівського підпілля, 139

